

bantindunglac@gmail.com Số 12 – 01.02.2009

**Chủ đề : Thành lập các Cộng Đoàn Công giáo đầu tiên tại Việt Nam
THỜI BẢO HỘ 1533-1659**

N i d u n g :

1. L i n g / Ban Biên t p B n Tin D ù n g L c

CH ỨNG : THÀNH L P CÁC C NG Ộ AN C Ộ NG GIÁO Ộ TIÊN T I VI T NAM TH I B O H 1533-1659

1. T ù n g tr ì n h v ù à n g Ngo à i (a) 1595-1659 / Antonio Francisco, H ù n g Nhu g ì i thi u và d ch
2. T ù n g tr ì n h v ù à n g Trong 1621 (a) / Gaspar Luis, H ù n g Nhu g ì i thi u, d ch và chú thích
3. T ù n g tr ì n h v ù cái ch t vinh quang c a th y gi ù n g Anrê t ù o tiên kh ì x ù à n g Trong ngày 26 tháng 07 n m 1644 / Giáo s Alexandre de Rhodes
4. Giáo H ì Công Giáo hòa nh p v ì v ù n hóa gia ù ì n h vi t nam / Quang Chính, Lm

TH Ộ NG XUY Ộ N : C TIN & V ù NH Ộ A

5. K ù ì n m 350 n m H ì Th a Sai Ba Lê (1658-2008) : H ì th o « D u ù c tin » c a y ban V ù n hóa - H ì ù n g Giám m c Vi t nam
6. y ban Giáo dân (H GMVN) h ù n g n n m thánh 2010.
7. ôi ì u v ù c tin và v ù n hóa, bài 5 : M t b n d ch kinh thánh chính th c / Lm Tr ù n g Th p T V ù Tá Khánh.
8. Cùng b n c B ù NTIN D ù NGL C / Tr ù n V ù C ù n h.

L I N G

Toàn Ban Biên t p **B ù Tin D ù n g L c** xin g ì ù n b n c l ì chúc Xuân. Xin chúc b n c m t xuân m ì K S U an bình và th ù n h v ù n g, nh ù n g nh t là m t **Xuân m ì K S U Tin Yêu**.

Tin trong Hy V ù c c ù r ì. « Chúng ta c c ù r ì n h y v ù n g (Rom 8:24).
Yêu trong tình yêu Thiên Chúa : "Thiên Chúa là tình yêu, và h ì ai ù n g tình yêu thì trong Thiên Chúa, và Thiên Chúa ù n g ì y"(1 Ga 4:16).

Và trong niềm Tin Yêu này, xin mời bạn đọc viết thư gửi Giáo Hội Công Giáo Việt Nam trong thời kỳ B o H (1533-1659).

Trong dịp lễ 100 năm Ngày 12 tháng 10 năm 2007, Hội đồng Giám Mục Việt Nam đã quy định thành lập « Năm Thánh cùng Giáo Hội Dân Chúa Việt Nam 2010 » nhân dịp kỷ niệm 50 năm thành lập Hàng Giáo Phái Việt Nam. Công việc này đã được HĐGMVN ủy nhiệm cho Đức Hồng Y Phạm Minh Mẫn. Mục tiêu của việc hành Năm Thánh 2010 như sau: « Nhìn lại quãng đường lịch sử gần 500 năm truyền giáo qua 3 thời kỳ: 126 năm B o H (1533-1659), 300 năm Tông Tòa (1659-1960), đặc biệt là 50 năm Chánh Tòa (1960-2010) ». Bản Tin Dòng Lạc, đã dành số 9&10 – 01.12.2008 trình bày tổng quát về Chủ đề: Năm Thánh cùng Giáo Hội Dân Chúa Việt Nam 2010.

Riêng theo chi ủy hội mà HĐGMVN đã nêu ra cho mục đích của Năm Thánh, Bản Tin Dòng Lạc đã quy định dành khoảng 20 số báo « nhìn lại quãng đường lịch sử gần 500 năm truyền giáo của ba thời kỳ B o H , Tông Tòa và Chính Tòa ».

Cho thời kỳ 126 năm B o H (1533-1659), ba số viết quan trọng đã được thể hiện: 1- Công Giáo vào Việt Nam và thành lập nhà thờ Công giáo đầu tiên, 2- Công Giáo hình thành vào xã hội Việt Nam, 3- Công giáo khai sinh chủng tộc Công giáo và văn hóa Công giáo Việt Nam. Sau số 11, số hành ngày 01.01.2009 ghi nội dung tổng quát về « Giáo Hội Việt Nam trong thời kỳ B o H 1533-1659 », trong số 12 số tháng hai 2009 này, Bản Tin Dòng Lạc xin mời bạn đọc nhìn lại khía cạnh quan trọng nhất của thời kỳ B o H . Đó là số kỳ « **Thành lập các chủng tộc Công giáo đầu tiên Việt Nam** ». Bài viết này về chủ đề đã tập trung xây dựng cho Giáo Hội Việt Nam trong thời gian này: 1- việc truyền giáo thiết lập nhà thờ Công giáo đầu tiên, 2- tạo ra giáo hội người lòng trung thành với đức tin, mà Anrê Phú Yên là một biểu tượng, 3- và tổ chức các chủng tộc Công giáo theo tinh thần gia đình Việt Nam: từ ra Hội các thụ giêng, Nhà thờ Chúa Trại, Linh Tông. Bài trích này tại « <http://www.dunglac.org/> », mời bạn đọc tham khảo và viết thư gửi địa chỉ văn hóa Công giáo, số 100 năm nhìn lại cuộc sống của các chủng tộc Công giáo đầu tiên trên đất Việt vào thế kỷ XVII. Và hòa nhập với Giáo Hội Việt Nam trong việc chu niệm năm thánh 2010, Bản Tin Dòng Lạc cũng xin trích hai bài, một bài từ số 11 « <http://v3.hdgmvietnam.org> », bài khác tại « <http://www.vietcatholic.org> », ghi nội dung vài việc chu niệm những đức tử đạo và Ủy ban Giáo dân.

Xin chúc bạn đọc những giây phút vui xuân thoải mái với những bài viết trình bày, phân tích và chia sẻ về việc « Thành lập các Chủng tộc Công giáo đầu tiên tại Việt Nam TH I B O H 1533-1659 » và về nhà thờ Công giáo chu niệm năm thánh 2010 đang thể hiện.

Trần Văn Cảnh
V M c L c

Nhóm Chủ Trì: Ông M ng L i D ng L c

A. Liên Lạc: Lm. Trần Cao Thắng, Nguyễn Long Thao, Trần Vinh.

email: dunglac@gmail.com ;

B. Ch Biên - Ph Trách

1. **T Sách D ng L c:** Lm. Tr n Cao T ng, Nguy n Trí D ng, Tr m T nh Nguy n, Nguy n Tr ng Khoan, Lê Th Kim Loan.
2. **V n Hóa - Biên Kh o:** Tr n V n C nh, Lm. Nguy n Thái H p, op., H u Nghiêm, Lm. Cao Ph ng K , Tr n V n Toàn, Nguy n ng Trúc.
3. **V n H c - Ngh Thu t:** Lm. Tr ng Th p T , Cao Huy Hoàng, Tr n M ng Tú, Tr n Thu Miên, Quyên Di, Lê ình B ng, Lê Ng c H .
4. **Tâm Linh - Tôn Giáo:** Lm. Nguy n T m Th ng, sj., Tân H ng
5. **Phòng nh Ngh Thu t và Chiêm/Ni m/Thi n:** Nguy n c Cung, Cao T ng, Nguy n Ng c Danh..
6. **D ng L c Slide Show:** V Thái Hòa.
7. **B n Tin D ng L c:** Lm. Ph m V n Tu , Tr n V n C nh. email : bantindunglac@gmail.com
8. **Th i i m:** Ph m Hoàng Ngh , Nguy n Long Thao, Tr n Vinh, Anthony Lê...
9. **i m Sách:** Tr n H u Thu n
10. **Webmaster:** email : admindunglac@gmail.com

V M c L c

**CH : Thành l p các C ng oàn Công giáo u tiên t i Vi t Nam
TH I B O H 1533-1659**

T NG TRÌNH V ÀNG NGOÀI (A) 1595-1659 / ANTONIO FRANCISCO CARDIM / H ng Nhu gi i thi u và d ch, Paris 1989

T NG TRÌNH V NH NG VI C x y ra t m y n m nay cho t i n m 1644 NH T B N, ÀNG TRONG, TÍCH LAN và nhi u o, n c thu c ông Ph ng d i danh hi u là các t nh Nh t B n và Malabar, th ôc dòng Tên, chia làm hai ph n, t c hai t nh ó.

PH N TH NH T

T ng trình v t nh dòng Nh t B n vì t b ng ti ng B do cha A. Francisco Cardim thu c dòng Tên, giám qu n t nh này, d ch ra ti ng Pháp Paris, Mathurin Hénault, Rue St. Jacques et Jean Hénault, 1646, v i c quy n và chu n y

L i Gi i Thi u

Có nh ng b n t ng trình dài h n, th c ra là m t pho sách, nh ng c ng có nh ng b n t ng trình ch nh m t b n thông tin h ng n m, dài ng n tu thu c n i dung. B n c a Cardim thu c v lo i sau này.

V thân th ông, ng i ta c ng không bi t nhi u. Ông sinh n m 1597 và m t n m 1659. N m 1623 ông t i Macao, r i i Thái Lan n m 1626. N m 1631 ông t i àng Ngoài r i

tìm cách đi Lào, nhưng không thành công. Về sau ông về Macao và mất ở đây. Bản trình bày này được rút từ một bản thảo ghi ông viết bằng tiếng Bồ Đào Nha sang tiếng Pháp nói về một chuyến khu trục truyền giáo thu được dòng Tên trong mười năm từ năm 1644. Bản tiếng Pháp in hành tại Paris năm 1646.

Về vấn đề truyền giáo, ông đã nêu lên năm sáu lý do khiến ông rời bang Ngoài tin theo đạo, và đó là một tài liệu quý hiếm sâu sắc về sự gia nhập của Kitô giáo vào đất nước này.

Về đất nước và con người Việt Nam, ông cũng hé lộ cho chúng ta biết qua vài chi tiết, thí dụ ông nói về chúa Trịnh Tráng “có vóc người xinh xắn và cao ráo, bề ngoài và tính tình tốt, can trường, khôn ngoan và thích làm thân với người ngoại quốc”. Về bà em gái của chúa De Rhodes đã nói trong Lịch sử bang Ngoài và trong Hành Trình và Truyền Giáo, đó là bà Catarina rất sành về nghề thi phú. Nhưng Cardim cho ta biết thêm về bà: “Bà Catarina em ruột chúa rất vững niềm tin, nên khi vắng các cha, bà liên tục ở bên ông chủ và nhà chúa anh ruột bà như một người và xúi giục bà, bà đã trở lại là bà chủ một khi bà ở đây, bởi vì bà biết rõ là bà thuộc lòng một thiên ca chân Chúa”.

Khi ông cùng cha Gaspar d’Amaral và cha Antonio de Fontes rời bang Ngoài và vào Kinh thì nhậm vào kinh thi hội. Ngày ông thi kinh thành là ngày 15 tháng 3 năm 1631, còn ngày thi hội nhậm vào tháng ba âm lịch. Toàn văn chép: “tháng ba, thi hội các sinh nhân trong nước... Ngày thi hành, vua thân ra đứng xem sách...”

Khi nói về bang Trong mà ông không biết, ông cũng cho biết một vài chi tiết, như “trong sinh ngữ người tin theo đạo có một bà thi phú của chúa quá cố”, tức bà Minh Cảnh về thái phi và chúa quá cố này là Nguyễn Hoàng. Ông có cảm tình với chúa Nguyễn Phúc Nguyên (chúa Sãi) hơn chúa Nguyễn Phúc Lan (chúa Thế Tông), bởi vì chúa tuấn tác làm thỉnh cho phép các giáo sư trú ngụ trên đất ngài, trái lại người con của ngài “hung ác và rậm rạp không bao giờ cho phép một người nào ở lại, mà cứ đi tránh”.

Ông cũng cho ta biết thêm về trấn Phú Yên Nguyễn Phúc Vinh với phu nhân là công chúa Ngọc Liên. Theo Cardim thì ông trấn thủ đã cho một Kitô hữu tranh luận với một nhà nho về vấn đề đạo giáo. Ông trấn thủ này hiểu biết và bên về Kitô giáo, ông còn cho bà về theo đạo ta, nhưng về phần ông thì ông chỉ tin theo, lý do ông còn về người như vậy. Đây là sự việc được ghi chép lại trong một số bản trình bày nói về ông trấn thủ này và bà phu nhân theo Kitô giáo, nhưng không có tài liệu nào ghi chép lại dòng họ nhà chúa của bà.

Bản Trình bày được khắc thúc bằng một lá thư De Rhodes viết từ bang Trong gửi về Macao, đó là năm 1641. Trong bức thư này, De Rhodes kể lại một chuyến truyền giáo của mình về bang Trong, trong đó nói về trấn thủ Phú Yên và bà phu nhân “lúc này đang trong phủ chúa”, rồi “thiếp chúa bà Maria phu nhân trấn thủ đã viết”. Về tin tức có sự bắt bớ, bà liền vào nhà thờ lên tiếng giục cho dân biết tin trung tín và bắt khu trục các người hiềm.

Sau cùng b n t ng trình c ng nh c t i bào c a chúa, t c hoàng t Tôn Th t Trung mà Th c L c ti n biên nh c t i. Hoàng t t ra mu n tin theo o, nh ng m t cách kín áo, gi u gi m. Th nh ng cha De Mattos ã không nh n. ành ch m t th i c thu n l i h n.

H ng Nhu

KHU TRUY N GIÁO ÀNG NGOÀI

X àng Ngoài i di n v i v nh l n àng Trong, ng i Trung Hoa g i là ông Kinh (1), nh ng ng i b n x thì g i là Annam, có ngh a là x m i n tây, b i vì i v i ng i Trung Qu c thì d nhiên thu c v m i n tây và vì lý do ó mà ng i Trung Hoa g i là ông Kinh, có ngh a là kinh ô m i n tây, nh th h g i tri u ình ph ng b c là B c Kinh và tri u ph ng nam là Nam Kinh. Phía nam x này g n n c Chàm, t v tuy n 11 v phía nam t i v tuy n 23 giáp ranh gi i x Cao B ng, c nh Trung Qu c, là n c h ch u v n hóa và phong t c, không phân bi t àng Ngoài và àng Trong. Kinh ô c n c c ng i b n x g i là K Ch , vào kho ng v tuy n 17 v phía b c, v phía ông thì có bi n, phía tây là núi r t cao phân chia v i n c Lào, còn v phía b c thì là x Cao B ng c nh ranh gi i Trung Qu c, n i mà cho t i nay ánh sáng Phúc âm ch a chi u t i, m c d u ng i ta ã khá v t v cho gia nh p, nh ng vô hi u, b i vì cu c chinh chi n do m t k ngh ch th n c a àng Ngoài gây nên và ã làm ng n tr . V phía nam là x àng Trong ã n i lên ch ng l i x àng Ngoài, tuy c hai u thu c v m t qu c gia, m t phong t c và m t ngôn ng . V m n ó thì r ng h n m t tr m d m vuông và v mé bi n thì ch ch ng 130 hay 140 thôi. T t c ng b ng u có nhi u sông l n t i n c và cung c p cho d d t c a c i ti n v sinh s ng cho con ng i, tuy không có bánh mì, không có r u nho.

N c m a liên t c và n c t tuy t tan ch y t trên núi xu ng làm cho có s phong phú trù m t ó: n c tràn ng p ng b ng, n n i coi nh m t bi n r ng, vì th ng i ta th ng i b ng thuy n, nhà nào c ng s n ghe thuy n dùng vào mùa l t l i. N c làm cho t tr nên phì nhiêu n n i khi n c rút thì m t hát thóc n y sinh h n m t tr m. Và hi u bi t thêm v t t c , tôi s nói i khái ôi chút v m y trái cây th y x này.

Cam thì nh t nh l n h n cam Au Châu và b t c n i tôi ã i qua, h n n a l i có m t tính t t này là v m m h n, d u h n, khá th m ngon và có v i u hòa h n, có th n cùng v i ru t c, nh th ng i ta n trái chanh Ý.

L i có th cây lá v a r ng v a dài (2), ch hai lá c ng che toàn thân m t ng i, m t là àng tr c, m t là àng sau. Cây này âm ra m t bu ng v i hai m i hay ba m i trái dính li n v i nhau, ng i B g i là figos, và m i trái thì khá l n; khi ch a chín thì v xanh, lúc chín thì vàng, v này c ng d bóc nh bóc h t u c a chúng ta, bên trong là m t ch t tu r t th m, m u vàng, có v nh trái lê Bergamo, d tan trong mi ng khi trái th t chín.

Tôi còn th y m t cây khác ng i ta g i là mít. An c ng có r t nhi u, có trái g i là trái mít. Cây thì cao và có gai, trái thì to nh bí ao th y bày bán c a hàng th c ph m bên Ý, v t a nh v trái thông, bên trong có nh ng múi tròn màu vàng, gi a có h t r t d bóc, ch t m m thì n, ng i B g i là Jacca barea.

Công có r t nhi u th trái ng i B t tên là annama (3), d a- tròn t ng t nh artisô. Trái cây thì dài ch ng n a piê, tròn nh c t và khá l n, hai lòng bàn tay ch a ôm n i. V thì có v y nh v y cá chép và khá c ng; khi chín thì bên ngoài và bên trong có màu vàng, ng i dùng dao b ra, bên trong c ng nh c c i c a ta, nh ng mùi v thì chua đ u, r t th m ngon.

Còn th y m t th cây khác có thân th ng và cao nh cây d a(4), nh ng r ng và ch tr m y lá ch m nh cây d a. Gi a chùm lá thì âm m y bu ng trái nh trái đ c a ta, xanh bên ngoài và tr ng bên trong, c ng ch c nh trái đ và không có mùi v gì, ng i B g i trái này là arec –cau. Ng i ta không n trái ó m t mình, nh ng b c trong m t th lá g i là lá tr u, khá thông d ng An , lá này t ng t nh lá nhỏ đ i Ý. Ng i ta c t lá và b c m t mi ng cau; ng i ta làm thành 4 hay 5 mi ng, qu t thêm chút vôi, không ph i vôi á mà là vôi v h u. Ng i nào c ng em theo m t h p tr u n, khi ã nhai r i thì nh ra, ch có cái ch t tr u làm cho d dày kho kho n. Khi i th m ai thì c ng em theo h p tr u têm s n nh ã nói trên m i k mình n th m, m h p tr u, l y m t mi ng và b vào mi ng, r i tr c khi t bi t thì ng i ti p khách c ng m i tr u l i theo phép l ch s .

Công còn có nhi u th g g i là tr m hay k nam. ây là m t th cây khá cao, n u ch t khi còn non thì g i là tr m h ng, còn n u n khi cây già thì g i là k nam, có mùi th m đ u, th m ng t ngào: ây là th hàng hóa ch có m t mình chúa àng Ngoài c mua bán, b i vì r t có giá, r t t.

Dân x này a s thì cao ráo, tr ng nh ng i Nh t và ng i Trung Hoa. Binh lính thì khá khéo b n súng h a mai, áo thì ng n cho t i n a v ùi v i m t th áo dài nh áo trùng thâm, m v phía m t có tay áo khá r ng, h i m t th m cao và g p vi n trên. Binh lính thì mang g m hay dáo mác eo trên b vai, toàn dân, nói chung, thì không có nh ng thói h t t x u th nh hành Tàu và Nh t.

Có chín t nh (5) thu c v lãnh th nhà chúa, còn chúa àng Trong, vua ng i Lào và chúa Cao B ng th ng thì ph i n tri u c ng, còn v ph n ông, thì m i n m ph i phái ng i sang tri u c ng vua Trung Qu c mà ông th n ph c, ph m v t (6) thì g m ba t ng vàng và ba t ng b c, giá b ng 5 hay 6 nghìn êcu. Ông có ch ng hai tri u l i t c h ng n m, ông có th cho ra m t tr n nh ng o quân l n ngoài 600 viên quan hi n có trong n c, nh ng ng i này bu c ph i cung c p cho ông l y trong s quân trừ b c a mình, ng i thì m t nghìn, ng i thì hai nghìn, ng i thì ba nghìn. M i viên quan thì c làm ch 16, 20, 30, 40, 50, ho c 60 thôn xã do chính nhà chúa ban phát cho, v i i u ki n là khi ông truy n thì ph i cung c p cho ông s binh, k c ng khá n ng. nhi u n i, ông b o đ ng b n nghìn chỉ n thuy n (7), m i thuy n có 25 hay 30 tay chèo m i bên, nh ng thuy n thì khá nh th ng dùng phô tr ng và tr ng bày h n là nghênh chi n, b i vì ch có m t ng i c m tay chèo, l i ph i c m súng h a mai. M i thuy n chỉ n thì có m t kh u i bác; t t c m i thuy n u s n son th p vàng c trang trí r t tinh x o bằng hàng nghìn hàng v n cách. Ng i ta chèo theo ti ng tr ng, khi nh t khi khoan, tu theo ng i ch huy, th t là ngo n m c, b i vì có th coi nh ng tay chèo thuy n theo nh p tr ng nh m t v i u. Kinh thành (8), chu vi ch ng 5 d m ho c h n, dân r t ông, nhà c a thì th ng làm b ng

th cây m c trong x , ng i ta g i là tre và l p b ng r . Nhà nào khá nh t thì b ng g , còn n nhà chúa thì b ng nh ng t m ván l n ghép r t khéo vào nh ng c t cao c ng b ng g và b i vì v t li u này d bén l a, nên ó ây trong kinh thành có nhi u h y n c t t l a th ng g p h a ho n nhi u n i.

Có m t v v ng trong n c thích vui ch i, mu n tránh khó nh c trong vi c c m quy n tr n c, thì ã trao t t c quy n hành cho m t t ng lãnh, cho ông toàn quy n cai tr thay mình. Ng i này khá khôn khéo và qu quy t li n chi m o t h t m i quy n hành trong n c, chính nhà vua ch còn có danh là bua hay vua, không quy n hành và c nh ng ng i k v c ng không quy n hành gì, trái l i viên t ng lãnh m i th c có th l c. Nhà vua m i n m nh n tri u y t c a chúa hay t ng lãnh, v chúa này m i có th c quy n hành chính và quân s ; vua ch nh n c nh ng bu i tri u y t mà thôi. ây th nh hành o Thích Ca, là con m t vua An tên là Ioboa, k t duyên v i m t bà tên là Maia, sinh h c m t con trai tên là Ragola. Sau khi sinh h ng i con trai này thì ông thoát li th tr n và i s ng nhi u n i, thu t p nhi u và gi ng d y cho h môn tri t h c và làm nhi u phù phép. Ông s ng vào kho ng b n tr m n m tr c Thiên Chúa giáng sinh. Dân x àng Ngoài r t sùng o Ph t và nhi u ng i theo o này vì s h n là có thi n chí.

o Thiên Chúa Gia Nh p X àng Ngoài

Nhân d p có thuy n m y th ng gia ng i B t Macao, n m 1626 tr y i x àng Ngoài, thì cha Emmanuel Dias, kinh lý t nh dòng Nhân B n và phó t nh dòng Trung Qu c li n sai cha Giuliano Baldinotti ng i thành Pistoia và th y Giuliano Piani ng i Nh t, h có th thu l m c m t hoa trái nào n i các ng i Nh t B n. Cha may m n t i tri u ình, c chúa ti p ã r t l ch thi p và thân thi t. Ngài còn xin cha l i n c ngài và cam oan cho cha gi ng o c a cha cho th n dân ngài. Nh ng cha ch c phái t i i u tra v phong t c và t p quán trong n c, r i l i tr v Macao thông báo cho cha kinh lý t ng, r i n u dân và nhà chúa s n sàng thì ng i ta có th sai các th n c m ng n c Phúc âm. Cha ch h a v i nhà chúa là mình s tr l i n u cha kinh lý vui lòng cho phép, ho c ít ra phái m t ng i nào khác thay mình, nh cha ã làm sau này.

V chúa này có vóc ng i xinh x n và cao ráo (9), b v và tính tình t t, can tràng, khôn ngoan và thích làm thân v i ng i ngo i qu c, do ó có nhi u tàu t i u các h i c ng và ch nhi u th hàng hóa t i. Ngài m nhi u cu c tiêu khi n cho các cha coi, c i voi ch y theo binh s , khi thì ng i bên kia lúc l i ng i bên này (vì có r t nhi u c voi r t xinh p); voi l y vôi c m giáo d i t dâng lên ngài và h t các th v khí khác con v t a lên, m c d u ngài v n c i trên l ng voi: tóm l i ngài cho t ch c nhi u cu c vui và khéo léo khác. Ngài còn truy n cho ng i ta em vào sông t i n m tr m chi n thuy n, r i ng i ta theo ti ng tr ng (10) mà chèo nh tôi ã nói trên. R i cha ã b x àng Ngoài mà v Macao sau khi ã c chúa ti p ón r t tr nh tr ng, cha ã thông báo y cho cha kinh lý bi t v h t nh ng gì cha ã nh n xét, b ng m t lá th c n hành t i Roma.

Ngày 11 tháng 3 n m 1627, cha Anrê Palmeiro, tân kinh lý, ã phái m y th a sai t i àng Ngoài là cha Phêrô Marquez ng i B và cha Alexandre de Rhodes ng i thành Avignon; vì cha De Rhodes ã c trú m y n m àng Trong, nên r t tinh thông ngôn ng x này.

Hai cha ã may m n t i h i c ng x này, ch sau tám ngày i bi n, các cha t i vào úng ngày l kính thánh Giuse, và th y có r t ông ng i t i b n xem nh ng ng i ngo i qu c. Th là cha Alexandre de Rhodes t tên cho c a bi n này là c a thánh Giuse, r i cha l i d ng c h i qu ng l i Phúc âm. ng trên m i thuy n, theo g ng c Con Thiên Chúa, cha ã gi ng, th là ngay m u cha ã b t c 32 con cá, trong s ó có m t ng i con trai c a m t trong nh ng viên quan chính y u a ph ng này, m t v lão thành thu c phái nhà nhỏ và m t ng i quý phái. Ng i ta ã chu áo d y h và h ã c ch u phép r a t i. Ng i th nh t tên là Giuse, vì chính vào ngày l kính thánh nhân ã c m cá l n; ng i th hai là Phêrô và ng i th ba là Inhaxu; nghi l c c hành trong ni m hân hoan c bi t và vui m ng l n c a nh ng ng i tân tông và các cha n a. H ã d ng m t ng n c thánh giá trên m t nh núi cao cho các thu th t xa nhìn th y và cho l ng dân hãi hùng và kinh s ; i i dòng Tên th c ra c ng dùng th võ khí này t n công.

Ngày áp l Ph c sinh, m t ng i B t ph chúa tr v , ông a tin cho bi t có tàu c p b n và cùng i v i ông có m t viên quan thái giám chúa phái t i và ra l nh cho b c h t các hàng hóa trong tàu và an toàn a t t c cùng các cha t i chúa. Khi n c a sông thì g p chúa d n m t s r t l n thuy n chi n và binh s i giao chi n v i chúa àng Trong. Ngài truy n cho các cha i theo ngài. Khi ã d ng thuy n thì ngài cho v i các cha t i. Khi n thì các cha em theo các ph m v t theo t c các n c mi n An này: ngài ón ti p r t thân thi n và truy n cho các cha i ngài tr v m t n i trong t nh Thanh Hóa, tr c ây c ng là kinh ô c a c x àng Ngoài và àng Trong (11).

Các cha cho d ng n i này m t ngôi nhà theo ki u m t túp l u tranh và m t nhà khác c bi t h n làm nhà th , dăng thánh l và làm các vi c o c, l i d ng tr c c a m t cây thánh giá cao c bào o r t t m t t, ó là phù hi u chúng tôi ây và c ng là m t sáng ki n m i l và p dân ây ch a bao gi th y. Sáng ki n này th c ra ã làm ích cho nhi u ng i b i vì có m y v s m t chùa l n có r t nhi u ng i vãng c nh, các v là nh ng ng i u tiên n n p d i bóng ng n c thánh giá. Các v t i th m các cha m t cách r t l ch thi p và áp l i các cha gi ng Phúc âm cho h , cho h bi t mình t cùng ki t th gi i t i ây rao gi ng ng d n t i s s ng i i, i u này các ng i ngo i giáo r t hi u, h b t u nh n th y sai l m c a h và khi ã y h c h i thì c ch u phép thánh t y. V s ã khá có tu i th ng g i là sãi l y tên là Gioankim và bà v là Anna.

Bà lão t t lành t nhà th chúng tôi tr v , n ngã ba ng ph thì bà l n ti ng gi ng Phúc âm cho m t s ông dân chúng, bà công b tin m ng v thiên àng, còn Gioankim nhân ái thì nh sói d hoá chiêm lành, t k gieo r c gian d i và sai l m, hóa thành ng i gi ng o thánh, ông n h t các nhà lân c n, ông không th gi n i ng n l a bùng cháy trong l ng ng c, ông khuyên nh , thôi thúc m i ng i theo Kitô giáo, ông còn làm g ng sáng v các vi c lành phù h p v i l i khuyên d y s t s ng. Ông dăng m t khu tr ng g n nhà th chúng tôi và cho d ng m t nhà th r ng l n h n, có th ch a c nhi u ng i h n, ông c ng cho trang trí b ng nhi u trang hoàng p và nhi u c sang tr ng. Ông còn cho d ng l i vào m t cây thánh giá trên ó kh c m y ch i t : cây giá Chúa Tr i. V ông và ông không ng ng ây, vì h cho d ng thêm vào ngôi nhà th m i này

m y nhà khác cho vì c ph ng t c y h n. H liên t c không nh ng gì ng b ng mi ng mà h n n a b ng cách n lành thánh c a h . H lôi cu n r t nhi u các c theo g ng h và tr l i o Kitô, th là m i ngày o c lan r ng nh vào nh ng g ng sáng các cha và các Kitô h u tân tòng làm tr c m t l ng dân.

Các cha c ng ã làm m t vi c t thi n và vi c này ã kích ng nhi u ng i xin h c o và xin ch u phép thánh t y. Có m t l ng dân t nhiên ngã b nh m t ngã ba ng ph , b nh n ng n n i hình nh h p h i s p ch t. Có m t Kitô h u t i g n và h i xem ng i b nh có mu n tr thành Kitô h u nh mình không; ng i b nh tr l i là r t b ng lòng. Ng i Kitô h u li n v i ch y v nhà chúng tôi thông báo cho các cha bi t có món m i m i tìm ra, th là c hai n g p ng i b nh, gi ng d y các i u c n thi t, r a t i và a v nhà, cho n m gi ng t m t t l i s n sóc t n tình và h t lòng th ng m n; nh ng sau m y ngày thì Thiên Chúa nhân t ã rút v v i Ng i. Các cha loan tin cho h t các giáo dân tân tòng bi t t i d ám tang. H ã n d và ám tang c c hành long tr ng, h t các nghi l c a Giáo h i c chu áo tuân th , làm cho m i ng i u khen ng i, h không quen nh ng công vi c t thi n nh c a chúng ta và r t nhi u ng i c m xúc n r i l và xin h c o và ch u phép r a t i; có m y ng i quy n quý trong s này.

ã x y ra ây m t vi c bu n c i: s là có m t v sãi b t mẫn vì các t b ông theo Kitô giáo. Ông cho phao tin n kh p thành ph r ng: các cha làm cho giáo dân tr ng gi i này thành nô l cho ng i B i sau. Ch a hài lòng vì tin n, ông còn t i nhà th chúng tôi và ch i b i các cha, ông l n ti ng kêu và nói là o thánh chúng ta không có gì t t; ông nh ra nghìn l i ch i r a và nh t là vu kh ng cho chúng tôi ã t các kinh sách o c trong x àng Ngoài cho gia nh p kinh sách o m i c a chúng ta. Các cha nh l i trong d p này l i thánh Autinh: Dum nimis curatur humilitas, minuitur auctoritas, uy th r t c n cho các ng i gi ng Phúc âm, th là chúng tôi y l o nhau và y nhi t tình chúng tôi ã khi n trách ông sãi v s táo b o c a ông; các ngài t cho ông bi t là ông ã gian d i gi ng s sai l m v các th n r m th n r và ông r t hi u lý l làm cho ông khu t ph c, nh ng ông không mu n tin theo. Các cha còn dùng nh ng lý lu n xác áng nói cho ông bi t: các kinh sách c a ông không có m t ch nào làm cho ng i ta th y dù là hình bóng s th t.

Càng thêm táo b o h n tr c, ông em sách m t i h n nghìn ch và a ra hai t v a b n v a en vì lâu ngày ph i ánh sáng, t ra o ông có t lâu i, nh ng các cha em kinh sách c a chúng ta, ngh a là b kinh thánh và cu n sách l óng r t khéo, có m vàng mép; v a th y thì m i ng i u nói o chúng ta là o th t và o các s sãi là o gi , o d i; th là ông sãi h t s c x u h , nh ng không ra hàng, ông li n rút lui l m b m b c t c, còn t t c ng i tân tòng thì u v ng ni m tin và có m y c a ông xin theo o ta.

Các cha ã r a t i c 200 ng i ây, trong s ó có m t bà h g n v i chúa. Có m t bà tên là Monica n th m bà khi bà au b nh và k cho bà nh ng gì bi t v o Thiên Chúa m t cách nhi t tình n n i bà công chúa này say mê xin theo và ch u phép r a t i, nh ng sau ít ngày thì ã v tr i h ng h nh phúc tr ng c u.

o truy n bá kh p các n i, ti ng n t i tai bà em c a chúa (12), bà li n sai ng i t i tìm các cha và th nh c u các cha n c t ngh a các m u nhi m thánh cho bà nghe. Khi các cha ã b t u tra tay làm vi c thì c tin chúa tr v , th là ph i hoãn vi c r a t i cho bà và n tri u y t chúa.

Chúa v t i n i ã ch nh cho các cha khi m i t i, các cha li n n y t ki n và dâng m t cu n sách v toán h c b ng ch Hán óng r t p. Chúa ti p ã i r t l ch thi p, t ra ngài r t thích thú nh n ph m v t. Ngài i x r t thân thi n và truy n cho các cha theo ngài v kinh thành. Trong cu c hành trình, ngài th ng cho v i các cha n và xin các cha gi i thích môn toán h c ch a ng trong cu n sách, th là các cha có d p phân gi i nh ng i u thu c v o thánh ta, v ng Cao C t o thành thiên a v n v t và nh ng i u t ng t , m c d u v b n thân ngài thì các cha ch a thuy t ph c c, m i ch c lòng m y viên quan c n th n. Vì th v a t i n i trong kinh thành thì h ã n tìm các cha, xin h c giáo lý và ch u phép r a t i. Vi c này ã c th c hi n v i s th a thu n c a chúa. Nh ng ng i n nhà th c a chúng ta thì r t ông n n i ph i gi ng ít là m i ngày b n l n, có khi t i n m l n. Ng i ta liên ti p r a t i cho nh ng ng i xin ch u phép bí tích thánh và t khi chúng tôi n cho t i tháng 5 n m 1628 thì ã có 1500 ng i ch u phép thánh t y.

Trong s nh ng ng i xin theo m t cách nhi t tình h n c , thì có m t viên quan r t có th giá và r t c chúa yêu v i; sau khi ã chuyên chú h c giáo lý thì c ch u phép thánh t y và c g i tên là Phêrô. Tên này th c ra r t thích áng vì ông gi ng nh v th tr ng các tông , ông là ng i th lãnh và ng i b o v các Kitô h u trong c n c này, ông khuy n khích m i ng i k c ng i tân tông, ông nêu g ng sáng cho m i ng i noi theo. Nh ng Thiên Chúa mu n ban ph n th ng cho ông và g i ông v thiên qu c; ông ã ch t lành và m i ng i u c lòng tin khi th y ông h t s c nh n nh c thanh th n trao phó s s ng trong tay ng T o thành. Nhà chúa r t bu n phi n vì ông m t, b i vì ngài r t quý m n ông, nh ng ngài l i có nh ng ý t ng sai l m do th n dân ngài n th i, n n i ngài ph n u t v cái ch t c a m t nhân v t r t có th giá, cái ch t mà ngài cho nguyên do là b i Kitô giáo là o ng i ch t. Th là ngài c m các cha không c r a t i cho ai, nh ng Thiên Chúa ã t cho th y rõ sai l m b ng nh ng truy n sau ây.

Có m t l ng dân a m t Kitô h u ra ngoài ru ng r i khuyên ng i ó b o Kitô, ông nói: Kitô giáo là o ng i ch t, b i vì h t nh ng ai theo o này thì u ch t sau khi tin; ông này h t s c thúc gi c n n i làm cho Kitô h u nh ng b và h a s b o. V a m i nói ng thu n thì ng i l ng dân b t nhân ngã xu ng t c ng nh ch t; ng i Kitô h u ho ng h t s h i tr v nhà và c ng ngã b nh. Tà ma m y l n trong êm ã hi n ra b o ông theo y. Ng i Kitô h u li n cho ng i t i tìm các cha, ông ã x ng t i và au n khóc lóc rờng rờng và t ó qu ác không còn n hành hung ông n a. Cái ch t c a ng i l ng dân c ng i ta n th i các n i làm cho nh ng ng i l ng dân xin h c giáo lý và ch u phép r a t i, b t ch p l nh c m c a nhà chúa.

Ng i ta ã trao cho hoàng h u m t cu n sách o, nh ng khi bi t là sách gì thì bà li n ném i, bà nói là không mu n bi t o nào khác ngoài o Ph t. Thiên Chúa ã ph t bà, v i t c th i bà ngã b nh ngay trong ph và b nh khá tr m tr ng; ng i ta ph i a bà v t

đinh hoàng t con bà c ng là th t , ông này li n cho m i các th y phù thu n ch a cho m mình b ng nh ng phù phép. H ã dùng h t nh ng gì h có th làm c, nh ng vô hi u. Ng i b nh nghe tin các Kitô h u làm nh ng phép l ch a b nh nhân, bà li n b o con cho m i h t i. Ng i ta ã làm theo và các Kitô h u ã t i. Khi th y các th y phù thu l ng x ng quanh bà thì h nói v i hoàng t hãy cho chúng v , vì h không th tr c m t chúng c u xin cho s c kho c a thân m u ông. Nh ng hoàng t tr l i là cho h cùng c u nguy n chung, nh ng các Kitô h u t ch i, vì n c là n u Thiên Chúa cho bà c ph c h i s c kho thì chúng nh n là do nh ng phù phép c a chúng. Hoàng t c ng quy t không ch u chúng i, th là các Kitô h u b v . S k l làm sao! Ngay khi h v a ra thì ng i b nh kêu la: kìa con qu t i b t tôi, kìa nó trói tôi và gông c tôi và ng i ta th y rõ bà không sao c a qu y c ch không ph i ch có tay và bà nói thêm: không ai có th c u tôi thoát nh ng hình kh này, tr các Kitô h u, hãy g i h l i ây nhanh lên; nh ng ông con nh t nh không mu n, th là bà ch t cách kh n n n, bà b Thiên Chúa ru ng b khi bà ch t b i vì lúc còn s ng bà ã ném sách o i. T t c kinh thành u r t xúc ng và các Kitô h u c v ng ch c trong ni m tin nh nh ng vì c x y ra t ng t nh vì c này, th là càng làm cho k ngu i l nh thêm s t s ng và ng i l ng dân tr l i o r t ông.

Có m t bà Kitô h u tên là Anna, r t c tr ng trong toàn qu c vì có m y cô con gái l y các hoàng t , bà có m t ng i làm công là Kitô h u tên là Luca. Ông này không may có cu c cãi l n v i m t ng i l ng dân, h n b bùa cho ông và gi u bùa d i gi ng n m thì th y có m t con qu ch y vào bu ng mình, m t tay c m l i giáo, m t tay c m g m và d i chân có ng n l a; ông r t ho ng s và li n kêu ng i b n tên là Bentô t i. Th là tên qu ánh cho ông m t cái r t m nh. Vì c này l i càng làm cho Luca h t s c s ng s t, ông li n nhi t tình c u thánh thiên th n b n m nh, t c thì ngài hi n ra và b o ông c m l y chính thanh g m c a con qu mà chém vào tai nó. Luca vâng theo, th là có m t hình nhân b ng r m t ng t r i xu ng chân ông, ây là thân xác con qu dùng ch y vào bu ng. Trong nháy m t thiên th n ích th c c ng bi n m t. êm sau con qu l i hi n ra v i hình thù và cách th c nh êm tr c; Luca l i kêu c u thiên th n, ngài ã n c u ông nh hôm tr c, ngài yên i ông và b o ông ánh nó nh trong êm qua, ng s hã i; th là có m t hình nhân th hai b ng r m ngã ngay trong phòng ông, còn thiên th n, tr c khi rút lui, thì d n ông là s còn th y a x c x c hay hình nhân b ng r m d i m t chi c gh trong nhà; v y ph i b t l y và xé i, ó là bùa y m hành hung ông, sau ó s không còn gì n a. Luca vui v i ki m và ã tìm th y nh ng 13. Ông ã hu i h t. R i sau ó t tay ông vì t k l i h t các vì c x y ra cho các cha lúc này ang trong ph . Các cha em ra c tr c m t viên y s c a nhà chúa, b i vì nh ng khu v c này, các y s th ng là nh ng nhà pháp thu t. Ông nói v i các cha r ng: k y m bùa th t là m t nhà pháp thu t i tài và r t thành th o trong ngh , nh ng ng i gi i c bùa ó thì còn cao tay h n th y pháp r t nhi u. Th t ra ông nói r t úng vì ó là thiên th n b n m nh ã phá tan m u c . Th là ng i ta trù m n c m t Thiên Chúa ã s n sóc b o v các Kitô h u qua trung gian các thiên s c a Ng i.

Do nh ng vì c x y ra và nh ng phép l khác mà ru ng nho Thiên Chúa sinh sôi n y n n n i trong n c này, n m 1631 ã r a t i c 5.727 ng i, n m 1633 có 9.797, n m 1634 có 9.874, n m 1635 có 8.176, n m 1636 c 7.121, n m 1637 c 9.707, n m

1638 c 9.076, n m 1639 c 12.234, n m 1640 c 10.070 và n m 1641 t t c
nh ng ng i ã ch u phép r a thì lên t i con s 108.000. Thêm vào ó, trong nh ng n m
này ã c 235 nhà th trong nhi u n i. Th t là nh ng k t qu l n lao, n u xét ra ch có
m t s th r tít c sai t i g t hái. M i ng i ph i cai qu n t i 12 hay 15 nghìn ng i
v ph n mình, và c n ph i c m y ng s ph vào, nh ng s nhi t tình và lòng s t
s ng c a nh ng tông m i m c n Trên giúp , ã làm t ng thêm s c làm to i
nguy n m i ng i th c ra không ít khó nh c, b i vì ph i i b h n m t nghìn d m hay qua
nhi u thôn xã khác nhau, n i có nh ng ng i tân tông , và nh ng kh n kh nh c m t ã
ánh ngã hai ng i, cha Bernardino Reggio và cha Giuse Mauro ã t t th vì quá m t
nh c, làm cho tân giáo oàn này h t s c nh th ng. S nh ng ng i c r a t i có th
là khá l lũng và không th tin c b i vì r t ít các cha c phái t iây. Nh ng tôi có
th tr l i và làm th a mãn nh ng ng i ngh t ng nh v y; tôi a ra nh ng lý l v ng
chãi, ngoài n và s h phù c bi t c a Thiên Chúa là nguyên nhân chính y u c a m i
công vi c t t lành, ó là nh c n b n và n n t ng các vi c tr l i o ta, thì còn nh ng lý
do làm cho ng i ta có th tin c nh sau:

Lý do th nh t làm cho l ng dân theo o ta t i x àng Ngoài là nhi t tình không th
t ng t ng c c a h h c h i và hi u bi t các i u tin trong o, và lòng ham mu n
r t l n sau khi ã h c thì i truy n bá và gi i thích cho nh ng ng i khác. T t c u
thú nh n là h không th t c m mình không làm vi c này c. Vì th h r o kh p các
làng m c, các thôn xóm lân c n gi ng o cho h t m i ng i qua l i, và g ng sáng c a
h thu c hi u qu hi n nhiên, làm cho l ng dân th y t nh ng Saolô h tr nên nh ng
Phaolô, và t sói d h thành chiêm lành; th là nhi u ng i tr l i o và v i vàng ch y
n các cha ch u l i gi ng d y b túc và xin cho c ch u phép r a t i. Nhi u khi các
cha không th i c vì quá b n thì sai các th y gi ng, sau ó m i i m t vòng th m h ,
c ng c c tin c a h b ng l i rao gi ng và s d y d .

Lý do th hai, các quan ngo i o i x v i dân thì r t kiêu c ng và ng o m n, n n i
không thèm nhìn t i dân, n u có thì c ng là cách cau có; nh ng khi tr l i o thì h hoàn
toàn thay i cách n , i x r t nhân ái và thân th ng, t i p ón h l ch thi p, làm cho
l ng dân kh n n khi th y s thay i ó thì ph i thú nh n Kitô giáo là o r t t r t
thánh; h c ng nh n th y s hi n t và d u dàng n i các Kitô h u; th là h t i tìm các cha
xin h c giáo lý và ch u phép r a t i.

Lý do th ba, h r t tôn tr ng vong linh ng i quá c , và khi th y các Kitô h u làm ám
tang cho ng i ng o qua i v i t t c danh d nh a xác v i u c sáng, n n th p
và nh ng l nghi trang tr ng, h cho o ta r t thích h p v i tâm t c a h .

Lý do th t , vì Thiên Chúa cho phép trong x này ma qu hành hung r t d d n nh ng
ng i ngo i o, không nh ng n i b n thân h mà còn làm h i c nhà c a tài s n h , n
n i nhi u khi nó b c ng i ta lên trên không cho t i mái nhà r i cho r t xu ng t m t
cách r t d d n, làm cho ng i ta ch t. Vì th không b x hung ác nh v y thì ng i ta
ph i d n cho chúng n, bày th t thà tr c c a nhà và ch y theo các xó nhà c m g y lùa
chúng cho chúng n dùng b a ti c ã d n s n cho chúng. Nh ng khi th y các Kitô h u
u i tà ma ra kh i nhà l ng dân b ng tràng h t và n c phép, và nhà c a c a h không b

quán nh hay hành hung, thì h n xin h c o và ch u phép thánh t y. Th là s Kitô h u càng t ng lên và s ng i c tuy n c ng thêm.

Lý do th n m, dân t n c này r t kiêu c ng va ng o m n nh tôi ã nói; các quan và k quy n th mu n cho ng i ta ph i cúi sâu chào kính mình, th n dân ph i s p m t t i t l y c quân v ng; c ng v y các môn i v i tôn s . L ng dân th y các cha không mu n cho ng i ta t lòng tôn kính nh th i v i mình, l i còn ng n c n các Kitô h u. Th là h r t có c m tình ngay v i o ta và t nguy n xin theo. H n n a, h còn nh n th y các cha gi ng d y không vì t l i mình, nh ng cho h chi m c cõi Tr i. Vì th các cha không nh n c ng không mu n c gì n i các ng i nghe, trái l i các ngài phát không cho nhi u nh o các ngài l y ti n riêng c a mình mà mua, và nh An ng i ta không th ng l ng m t vi c vì mà không có l ph m, nên ng i nào không nh n ph m v t thì c tr ng nh m t v th n thánh.

Tôi thêm vào t t c nh lý do này m t lý do chính khác, ó là s b t b ôn hòa c a b o v ng; ông ã không mu n rõ ràng tuyên b cho t i bây gi r ng s c l nh c a mình có m c ích ch ng Kitô giáo, nh ng ch c m không cho th n dân táo b o theo o ng i ch t mà thôi. Ngài có ý hi u là o Kitô, và nhi u viên quan ã b t u cho hành hung h khi s c l nh ban hành; nh ng Thiên Chúa công b o ng i ch t không ph i o c a Ng i, nh ng là o c a l ng dân, b i vì ã phát hi n b nh d ch trong nhi u n i, có ch c nhà b b nh mà l ng dân th ng thì ch t h t, trái l i các Kitô h u thì tránh kh i. Th là ng ng cu c b t b hành hung, tuy ch a gi p t th n, b t u t àng Ngoài, vì th nó không làm ng t c tin l i còn cho t ng thêm. Chúng tôi tin vào Thiên Chúa nhân t , b i vì khu truy n giáo này là khu t t p nh t trong t t c nh ng khu mi n ông An d i quy n các vua chúa ngo i o, nên h n là Ng i s h i thúc m t ng i nào ng ra b o v m mang o, gìn gi và làm t ng s các Kitô h u và nh ng ng i làm vi c trong ru ng nho này. Th t là m t vi c r t c n thi t b i vì m c d u chúng tôi có trong n c này t t c là b n nhà, hai trong ph , m t trong t nh Thanh Hóa và m t trong t nh Ngh An, nh ng có th làm vi c vun tr ng trong toàn cõi.

Thiên Chúa không quên, Ng i th ng t h t th l c c a Ng i n i b n thân nh ng Kitô h u dùng cây thánh giá và n c phép xua u i tà ma, và h i ph c s c kho b nh nhân. ây là m t tr ng h p r t k di u. B nh d ch ã len l i vào m t a h t g n kinh thành; các ng i tân tòng li n d ng cây thánh giá l i c a ra vào, m t cây gi a và m t cây u bên kia. H cùng nhau r t t n tu s n sóc b nh nhân. Thiên Chúa c ng tác v i lòng bác ái c a h , b i vì h t chân vào nhà ng i b nh nào thì h ch a kh i ngay t c kh c. Ch có m t ng i h p h i ch t không c h i ph c s c kho thân xác thì c h i ph c s c kho linh h n, b i vì c v i vàng gi ng d y y , ng i ó c ch u phép r a t i, r i sau ó thì t t th . Nh ng ng i tân tòng này công khai t lòng bác ái và ch u h t phí t n d ng m t b nh xá, h g i là nhà th ng, n i h t n tu làm vi c bác ái và làm g ng sáng, vì th ng xót nh ng ng i cùng kh (13).

Nh ng thù ch loài ng i b c t c th y vi c th cúng các ng u t ng m i ngày m i xu ng đ c trong x này, và nh ng tia l a nh bé c a c tin đ n đ n nhen nhóm kh p n i, thì y li n dùng các quan n nh th n ngo i o xúi gi c nhà chúa công khai ra s c l nh ch ng các

cha, truy n ph i ra kh i kinh thành ngay vì các ngài cho phá phách n t ng th n Ph t và d y o ng i ch t. S c l nh c thi hành ngay vào tháng 3 n m 1629. Các cha b i u xu ng thuy n r i b x này. c tin, các ng i tân tông ã khóc nhi u. Ông Gioankim t t lành ã t t th vì au n. Khi thu n bu m xuôi gió thì các ngài d y giáo lý cho viên thuy n tr ng và các binh s có b n ph n d n a, t t c có 23 ng i, thì u xin ch u phép r a t i, và sau cùng c thuy n tr ng. H i loanh quanh không có m c ích nào ngoài ý nh gi ng d y giáo lý ch này n i kia cho l ng dân và r a t i cho h . Th là trong b y tháng k t ngày b tr c xu t, các ngài ã r a t i c m t nghìn ng i. tránh phí t n cho các Kitô h u và cho h không b t ch thu h t tài s n thì các ngài thuê m t chi c thuy n i các làng m c gi ng Phúc âm và c t do th a hành ch c v . Nh ng khi t i t nh Ngh An thì th y có m t chi c tàu ng i B ng c lên kinh thành, có hai ng i c a chúng ta, cha Gaspar d’Amaral, ng i B , và cha Phaolô Saito, ng i Nh t, sau này ch t vì o Nh t, ch u hành hung trong h m. Các cha li n nh p b n và cùng ng hành lên kinh thành, nh th v a m i t Macao t i; i u này làm cho giáo dân tân tông r t vui s ng.

T i kinh thành có nhi u Kitô h u r t n i ti ng vì ch c v t nh các bá t c b n ch c và n m ch c dân xã và nhi u ng i khác trong hoàng t c. Chính bà em c a chúa tôi ã nói trên, sau khi b hoãn thì c ng ã c r a t i; bà còn chinh ph c c c thân m u và c hai u c g i là Catarina và Madalena. N i m hân hoan c a các Kitô h u không c lâu, vì các cha không c dài h n v i h , chi c tàu ng i B l i lên bu m tr v Macao, chúa b t các cha ph i cùng theo ng i B tr y i. c tin này, các cha ã gi i t i cho h t các Kitô h u, tri u t p h t các th y gi ng là nh ng ng i r t nhân c, r t có h c th c, cho h m nh l nh và cách th c ph i làm khi v ng các ngài giúp giáo oàn Kitô h u, trao cho h s giáo dân lên t i 5.602, thay các cha, thay các b c tôn s , h gi ng d y giáo lý. Th là h ã th h a tuân th tr c m t m i ng i, trong khi tàu s p lên bu m. ó là n m 1630, ba n m sau khi các cha t i x này. R i các ngài tr y i gi a nh ng giòng n c m t tuân trào c a giáo dân tân tông vì nh th ng xa cách. H ã t an i mình trong vi c so n m t bài th dài t ng thu t s gia nh p c a các cha và o Kitô trong x này, và c vi c tr c xu t các ngài n a; tr em công khai ca hát bài th này qua các ph ph ng và thôn xóm.

Tác gi Nguy n Kh c Xuyên

(Ngu n : <http://www.dunqlac.org/index.php?m=module3&v=chapter&ib=77&ict=624>)

V M c L c

T ng Trình V àng Trong 1621 (a) / Gaspar Luis / H ng Nhu gi i thi u, d ch và chú thích

L I G I I T H I U

Cho t i nay, ng i ta bi t r t ít v Gaspar Luis, giáo s dòng Tên ng i B . Ng i ta ch bi t là giáo s ã vi t t i Macao ngày 17 tháng 12 n m 1621 m t b n t ng trình v truy n giáo àng Trong. B n này vi t b ng ti ng Ý và ã c d ch ra Pháp ng và in trong t p

sách ghi là “Truyện những xứ xa xứ Êtiopia” phát hành tại Paris năm 1628, trang 122 và trang 148. Ngài đã viết bản tường trình này qua những thư từ như một thư từ. Trong đó các cha De Pina và Borri đang hoạt động. Vào tháng chạp năm 1624, họ về theo Cadière vào năm 1625, G. Luis tại Đàng Trong. Cùng với ngài có các L và mấy cha khác. Năm 1639 ông phỉ bậy này do lệnh chúa Nguyễn Phúc Lan trục xuất các giáo sĩ ngoại quốc. Theo Quang Chính, thì Gaspar Luis còn viết một bản tường trình bằng tiếng Latinh năm 1626, bản này hiện còn là bản viết tay tàng trữ tại thư viện Dòng Tên Roma.

Về bản tường trình năm 1621 này, cha Cadière đã nghiên cứu tường tận. Ngài cho chép lại và in bản hành bằng Pháp ngữ trong cuốn *Ô Thành Hải Âu C – Bulletin des Amis du Vieux Hue* tháng 7-12 năm 1931, tr.409-432. Những lời chú thích của cha Cadière rất có giá trị, chúng tôi đã theo ngài dẫn ghi trong tập tài liệu này.

Nhận tin này, chúng tôi thấy cần nhắc lại những điều này: Luis đã viết bản tường thuật bằng tiếng Bồ Đào Nha năm 1621 này như những tin tức tại Đàng Trong và Macao do các cha Pina và Borri lúc đó đang hoạt động miền Nam. Vì thế có một ít chi tiết không hoàn toàn đúng với những gì sau này cha Borri viết trong bản tường thuật dài hạn của ngài. Chúng ta sẽ thấy rõ hơn khi đọc cuốn “Tường thuật về Đàng Trong” của Borri xuất bản năm 1631 mà chúng tôi đã dịch và cho phát hành theo bản thảo của chúng tôi đang tiến hành này.

Hàng Nhu

Tường trình về những xứ xa xứ miền Êtiopia, Malabar, Brasil và Đông Ấn, trích từ những thư từ viết vào năm 1620 và 1624, ghi cho cha Vitelleschi, B. Trên C. Dòng Tên, dịch từ tiếng Ý qua tiếng Pháp do một cha cùng Dòng.

Paris, Sébastien Cramoisy, phố Saint Jacques aux Cigoignes, 1628, viết cho quý nhân của vua.

Tháng năm 1621

KHU TRUY N GIÁO ĐANG TRONG (1)

Xin muôn phúc lành Thiên Chúa. Chúng tôi biết chắc rằng chúng tôi mong chờ trong việc thông thạo ngôn ngữ (2) chúng tôi đã học trong mấy năm trước. Trong khu truyền giáo này, chúng tôi có hai thầy, một người có bằng ngữ văn, bốn cha và ba thầy (3). Người ta làm chính phủ của hai thầy người, trong số đó có mấy người quý nhân trong nước và có mấy người đang còn dấn thân theo. Tôi giúp cho việc trở lại là sự thông biết toán học và sau đó là sứ mệnh của các cha Dòng chúng ta. Vì vậy xứ xa như sau: Trong những hoàng tộc của xứ này có một vị tên là Ông Nghè (4) từng năm trước đây vốn là chính nhân thân của nhà vua và nắm giữ các việc của các cha Dòng chúng ta. Một người trong chúng tôi nhận thấy ông và trong cuộc đàm thoại chiêm tinh học, ông đặt ra mấy câu hỏi và cha đã ghi đáp rất xác đáng, cha còn tìm cách khôn khéo chêm vào vài lời về Kitô giáo, như Thiên Chúa, những lời đó không rời trên tay. Bởi vì ông hoàng từng

lành này ch s n sàng nghe vào u n m t i, lúc ông thông dong và r nh vi c h n. Th nh ng Thiên Chúa ã cho các ng i tìm c d p àm o v i nhau tr c cu i n m.

S là ng i ta ang ch nguy t th c (5). Ông Nghè mu n bi t s x y ra th nào và dò xem chúng tôi hi u sâu v khoa h c này ra sao thì cho m i cha Dòng chúng tôi và h i xem khi nào s có nguy t th c. Cha áp vào úng thág, ngày và gi . Ông Nghè r t s ng s t th y cha áp mau l nh v y. Nh ng vì cha ch m t ngày ch m h n nên c ông c thân thu c ông không ng . Ông li n d nh ch cho t i gi ó phán oán theo s vi c x y ra, theo minh xác lý thuy t c a chúng tôi. H n n a, Thiên Chúa cho phép th , vì có m t s gi c a nhà nh t toán h c c a chúa n bác b r ng s có nguy t th c nh t nh không sai vào ngày nào ó m t gi sau n a êm, trái v i l i oán c a cha. Tin có nguy t th c c n th i các n i và n th i lúc thì m i ng i u c th c khuya và nhìn lên tr i. T các n i ng i ta ch y t i ph chúa, hoàng t , t ng lãnh, quân s , lính h a mai, ph ng nh c và vô s dân chúng, ng i thì mang vũ khí, k thì em tù và, ng i thì vắc súng, k thì khiêng tr ng và nh ng d ng c khác theo t c l làm inh i h t s c khi có nguy t th c. Lúc m i ng i ã t t u ông thì chúa ra kh i n m c áo c m bào t i i n kính thiên a t m t tr ng, ch nguy t th c, lúc thì qu g i c u kh n, khi thì ng, khi s p m t trên t xin c phù h và che ch cho mình và lãnh th mình. Sau khi chúa t xong thì n l t ti p thay nhau, hoàng t , t ng lãnh, quân s và dân chúng. Ng i ta gi nghi l long tr ng trong d p này. Nh ng chúa và toàn th th c êm nay vô ích theo l i quy t c a nhà chiêm tinh ã tính nh m. Th là ông này m t tín nhi m, b m i ng i khinh chê và ghét b , ai c ng ch nh o ông. Khi gi tiên oán v nguy t th c ã qua thì Ông Nghè, v n có lòng quý m n chúng tôi n tìm chúa và xin chúa lui v an gi c vì các cha ã quy t nh không sai v ngày gi s x y ra. Chúa tin l i và lui v cho t i gi các cha tiên oán và lui tr l i, chúa th y nguy t th c úng nh ã nói. Chúa r t s ng s t n n i chúa không ng t ca t ng s tinh thông c a các cha, làm cho nhà chiêm tinh c a chúa x u h và m t m t. Có i u làm cho các cha c tín nhi m h n n a chính là các nhà chiêm tinh này v a t i h c v i các cha.

C ng x y ra m t vi c t ng t nhân d p có nh t th c (6). Hai c h i t t p này làm cho chúng tôi c kính n nh nh ng ng i r t thông thái trong hàng ng nh ng b c chính y u trong x . Ng i ta hy v ng vi c này s giúp nhi u h n ng i ta t ng vào vi c chinh ph c n c này. Ng i ta ã c i b c d lu n t lâu còn gi trong u óc h cho r ng chúng tôi ã gây ra n n ói (7) trong nh ng vùng t này. Vì Thiên Chúa ã mu n làm cho nh ng n i Dòng chúng tôi có tr s thì c d i dào sung túc h n các n i khác, có s c n dùng nuôi s ng con ng i. Còn n i khác thì r t t , có nhi u ng i ch t vì n ph i nh ng th c. H n t t c nh ng gì tay h v i c. Nhi u ng i ph i i n tr m, n c p ó ây. Qu ng Nam và N c M n là hai t nh khác nhau ã tr thành hoang vu. Chúng tôi ã l i d ng s cùng kh n này c u c m y tr con h p h i, r a t i cho chúng. Ngoài ra còn có cu c chi n tranh nguy hi m làm cho lãnh th tiêu i u s p n u chúa không c u ch a b ng m t tr n chi n th ng hai ng i em (8) hùng m nh c m vũ khí ph n ngu ch ng l i chúa, cu c ph n ngu h n s làm cho n c này ki t qu .

Tr S H i An

Có bốn người trong trại này, hai cha (9) và hai thầy, nhưng không người nào làm việc giúp các linh hồn bán và người Nhật cư trú đây buôn bán. Ở ratri có tám người hai dân bán và hai người bán người Nhật. Có một người Nhật rất ghét ông ta, yêu mến Thiên Chúa, trong khi đi đi thì may sao yêu mến này vì sau. Sách giáo lý (10) có số người này ở trong đã giúp ích rất nhiều, vì không những trẻ con học thuộc lòng mà còn người lớn. Cho tới nay giáo dân trong khu phố chỉ dùng trang hát theo cử ra mình là giáo dân Kitô, bây giờ hát dùng lời hát. Còn đã chinh phục các người người Nhật, bây giờ hát lý vì thế không những trẻ con này không có phép cưới. Người ta thấy rõ những người này chỉ có hai ám chỉ chính thức, còn bây giờ hát để làm phép cưới. Người chinh phục các người này là công việc làm nên việc tốt của những người này vì công giáo nên nay thành công hơn những người này không có phép cưới. Cha đã làm việc tích cực trong phố (11), là dạy giáo lý cho Kitô bán người bán nhà mà tên là Gioanna. Họ nói là họ đã bắt đầu thành Kitô họ ích thức và những người khác thánh thiện của công giáo, còn thì vào buổi, các cha phải dùng thông ngôn chinh phục họ, nên họ chấp nhận rõ những người chúng tôi dạy. Thế ra họ cũng nhận được tin những người khác là tin theo cách khác riêng ông người B (12) tốt hơn họ cả. Bà Gioanna này tốt có thể nói về ông ta, bà đã thu xếp rất nhiều người cho một người anh đã bị mất đi làm quản lý một vùng không xa Hải An cho. Một người trong chúng tôi ở nhà dạy dỗ ông rồi sau khi đã học thì ratri cho ông. Khi cha nhà ông thì còn chinh phục các người này nghe giảng và xin chịu phép thánh tẩy. Cha bằng lòng ngay, tất cả là ba người lớn. Cha đã hoãn một người vì họ chấp nhận bị mất. Người ta hy vọng sẽ dạy một nhà thờ và phố. Khu phố này, người ta rất thành thạo vì họ không buôn bán vì người người khác. Những cha không thể dạy lâu vì người ta mới mới khác. Cha hãy sẵn sàng đi khi có thể. Tốt cả nhà này là một người khác người rất danh tiếng vì thế người này B. Đây gặp khó khăn vì người bán chung người người người khác nên cần những người phong tục người khác: hình như họ chấp nhận tin, những người khác vì thế lý ích phạm thế này vì tôn thờ vinh quang Thiên Chúa và sự linh hồn. Thế những người khác có tia hy vọng là sau ít lâu họ nhận rõ hơn vì quan trọng là công nhận và họ phải thông thạo tất cả về Thiên Chúa hơn là vì loài người. Và thế ra cha đã thu được kết quả trong việc ratri. Ngoài một người trẻ trai, cha còn cho một người có thể nói tình về ông ta, nên người khác không còn gọi là ông người B mà là ông chung cả người, vì thế đáng mừng ở trong tin theo, họ nói vậy.

Sau đó cha tiếp gặp hoàng tử Ông Nghè, ông rất quý mến cha. Theo nhà họ này nhau thì nói, ông nói về phòng cha em theo sáu hay bảy nhà nhỏ học, tất cả đều thu xếp hàng quý phái chính yếu trong xã và ông bắt đầu cùng với họ nghe giáo lý một cách rất chuyên chú. Những người khác không có kết quả gì, trẻ em học hoàng tử rất thành thạo về Kitô giáo, ông khám phá và trong một dịp ông hát lời ca tụng. Ông cho các người khác (13) nghe là các người khác kém học thức và họ khác, so với các linh mục của ta, linh mục mà ông rất thành kính. Những ông chấp nhận lo toan chịu phép ratri. Có hai người chính yếu nên ông, đó là các thầy thi pháp (14) của ông và các vị của ông trong trại, người của L là người dân và bộ quân tất cả các đoàn, những người này rất nhiều trong xã và trong một việc, nhất là trong việc tang ma vua chúa, tới nay ông chấp nhận tất cả. Ngoài ra trong một việc khác ông sống và nhận giáo dân Kitô họ. Vì thế người ta nói về nhau rằng nếu ông chịu phép

thánh t y thì m i ng i s theo ông. Còn có i u t t l ành này là ông ân c n xin chúng t ôi c u Thiên Chúa và dâng L cho ông. Có m t viên quan khác là ông tr ùm(15), ông này tr c ây ã làm chúng t ôi ch u c n phong ba l n, bây gi l i h t s c chi u ãi chúng t ôi. Ông s n sàng giúp chúng t ôi. Ông tôn kính nh t ng thánh, ông còn cho chúng t ôi hy v ng h n n a: X a kia ông r t am mê n m thê b y thi p. Có m t ng i Nh t giàu có sang tr ng và áng kính ã giúp chúng t ôi ph ng ti n d ng nhà th và tr s . Vì th Thiên Chúa ã th ng ông b ng m t phép l . Ông b b i li t t chi, không a tay lên mi ng c. Ông mu n v nh c M (ông th ng a làm vi c này), ông cho ng i em t i bút và t t c nh ng gì c n thi t. L lòng thay! V a gi tay ra v thì th y kh i b nh, tay, ngón tay và các chi th khác u c ng. Ông và m i ng i th y ông u r t m c s ng s t. Ai c ng cho là phép l . Th là t ra không b i b c v n ã c, ông chuyên chú v và trong ít lâu ông g i cho chúng t ôi không nh ng nh c M và nh thánh Giuse mà c m y nh khác. Khi t i Mùa Chay, gi c lòng s t s ng giáo dân tân t òng, ông v m y nh p t ô i m thiên àng hay M trong tu n thánh. Ng i Nh t (16) ây c làm nh ng gì n c h b c m vì b t o. H n chay ánh t i r t nhi t tình. Có ng i vác cây giá r t n ng và vác i m y vòng r c, ng i khác l y th ng chảo c t vào mình r t ch t trông r t d d n, có ng i cào xé mình b ng nhi u cách và t t c u c g ng h t s c b t ch c nh ng c c hình và ch u ng c a Chúa Giêsu Kitô b óng anh. Trong L Ph c Sinh, giáo dân t vui m ng ra b ngoài b ng ca hát và nh ng d u hoan h khác. Ng i àng Trong r t b ng và có th nh tình v i các m u nhi m c a ta. Nhi u l ng dân thích n nghe giáo lý: chúng t ôi có nhi u hy v ng. Có m y v t ng n th m m t n giáo dân au y u và khuyên bà c t b m t nh trên bàn th trong nhà, ông ch ng th y v y li n n b o v n u làm thì ông s ghét b và li d . Nói r i ông ch y t i các cha. Th là m t cha n th m ng i b nh cho bà nh n bi t sai l i và khuyên x ng t i. Bà vâng theo, cha li n eo vào c ch ký th c a thánh Inhaxu, t c thì bà kh e l i, và ch a y ba ngày bà hoàn toàn kh i, bà n nhà th cùng ch ng và các con.

Tr S Quy Nh n

Tr s này có hai cha và m t th y (17). M t cha ã r a t i c m t tr m m i tám ng i àng Trong thành niên, h tr l i o nh g ng t t m t Bà quan l n v ông s th n Zegrô(18), m t nhân v t r t có th giá. C hai ông bà u c thoát kh i b ùn l y d oan tr c kia ã sa chìm nh t ôi nói sau ây. Tr c kia h nh n m t v t ng làm tôn s và ng i ch o c k nh ng i thông thái nh t t nh. Ông này làm mê ho c tâm trí h t m i ng i giao ti p v i ông. Ngay khi nh n s giao ti p v i ông, thì ông cho u ng m t th n c làm cho không còn quy n luy n ai ngoài ông ra, n n i h nh b t bu c ph i th là không bao gi nh n ai làm thầy và xin tin h t m i i u ông nói. Th là ông gi ng cho h tin nh ng i u m m ng và hoang ng. Ông nói th gi i b t ngu n t m t kh ng l to l n không l ng c tên là Bàn C (19). V này v i m i chi th thì ã t o thành t t c v tr , u là ông, chân là Tây, m t tay là Nam và m t tay n a là B c. Ông còn nh n m nh cho ng i ta tin r ng v kh ng l này ã s ng t i m i tám ngàn n m, m i ngày hay êm là m i tám nghìn ngày hay êm c a ta. T thân th ngài, ngài ã sinh s n ra t t c , nh th t ngài là t, x ng ngài là núi, r ng là á, b ng là bi n, m ch máu là sông, máu là n c. Khi ng ng u thì d ng nên mây, lúc tr mình thì làm ra s ng mù, ch y m hôi thì hóa ra m a, th ra gió, hít vào thành nóng, th ra hóa l nh, m a ra thành s m sét, khép m t

thành êm, m ra hóa ngày, ép l i thành ch p. Lòng sinh cây c i, tay và u g i hóa thành súc v t trên t, ngón tay sinh ra cá. Tóm l i ngài làm nên v n v t b ng phép phát sinh Pytago.

Th nh ng v t ng này không cho th Kh ng l này, nh ng th qu th n và th chính b n thân ông khi qu th n v ng m t. Và ông ã thi hành, khi ông ã truy n bá t c l này r i, ng i ta t ông vào s các th n ph t sau khi t t th ông d y ph i tôn th ông b ng c a b thí ch không phân phát cho ng i nghèo. Ông có ba v . i v i nh ng môn c tín nhi m h n, thì ông d y v n s là không và r i tr v không; trên tiêu , th c r a r t úng, ph i suy ni m luôn và nh ph ng ti n này mà t t i thanh th n và bình an tâm h n. Có ngày ông ch ý cho tranh lu n b t c ai, n u ng i nào nh n thách tr l i úng nh lý thuy t c a giáo phái thì ông cho th ng nh ông ã h a. Các cha ã bàn và nh t i g p ông ngay khi thông th o ti ng nói. Ng i ta mong cu c àm lu n này s giúp cho công vi c c tín. Viên s th n c a chúa và bà v nói trên, tuy r t thân v i chúng tôi, nh ng l i là c a v ti n s th i danh. Ng i ta tìm c d p m i c hai n nghe giáo lý. Bà v t i tr c, còn ông ch ng thì v n trong ph . Sau m y l n vui v và ch m chú nghe thì bà tin theo và ch u phép thánh t y l y tên là Ursula. S m i l này và th giá c a bà khích ng m y ng i khác c ng theo. Th là t t c có m i m t ng i trong nhà c r a t i t c th i, trong s ó có m t ng i l ng thi n r t thông thái và khôn ngoan, nay g i là Tôma(20). Ông v n ghét v t ng này. Bậy gi ông x ng ca v nh và kinh sách khi giáo dân h i h p nhau trong nhà nguy n mà bà Ursula ã cho d ng.

Zegrô ã có d p v th m nhà (vì ông th ng trong ph) tr c khi i s n c Campuchia. Khi bi t bà v ã tr thành giáo dân Kitô lúc ông v ng m t thì ông r t hài lòng và mu n theo g ng v . Su t êm ông h c h i v các m u nhi m c tín và hôm sau ch u phép thánh t y l y tên là Inhaxu, r i làm phép c i l i v i Ursula công giáo. Có m i hai gia nhân c ng ch u phép r a t i sau ông. Xong xuôi r i ông s a so n hành trình t ra làm g ng nhân c. Ông có b n thuy n chi n ph c v ông: uôi chi c thuy n chính ông , ông cho v nh Chúa C u Th trên th p t và trên bu m thì vi t tên Chúa Giêsu. Theo t c l ng dân thì không c phép kh i hành khi ch a bói qu . Ng i ta làm th này. H b t m t con gà (21) và cúng th n thì h em lu c. Khi ã chín thì h xem k c ng c a chân và c a, r i t ó h oán i m t ng lai. M t ng i b n c a Inhaxu th y ông s p kh i hành thì b o ông gieo qu , nh ng ông tr l i là ông trông c y vào quan phòng c a Thiên Chúa h n là vào c ng ng u nhiên c a gà quế. Ng i l ng dân nghe ông tr l i thì mu n t mình l y qu . Lúc ông này làm thì xem ra gà ch i m d cho Inhaxu trong hành trình: ông báo cho Inhaxu bi t. Nh ng Inhaxu coi khinh qu bói và i m báo, t h t ni m tin t ng vào Thiên Chúa, ông can m xu ng thuy n và t i Campuchia; chúng tôi hy v ng g ng sáng c a ông bà s thu hút c nhi u ng i tr thành Kitô h u. Th giá c a hai ng i này ây ã chinh ph c c m y ng i cho Chúa Kitô, trong s ó có m t Bà tuy ã lu ng tu i nh ng ch a bao gi cúng t th n ph t, ch có m t l n khi bà ngã b nh n ng. n cao c c a Thiên Chúa s p chi u t i Bà này, vì m t n giáo dân khác và bà c hai gi n nhau và trong d p này không nói chuy n v i nhau; chúng tôikhuyên b o cho bi t ó là i u x u, gi c h qu g i làm lành v i nhau tr c cây giá.

Lixy n cho giáo dân tân tông này m t vi c áng khen. Trong mùa chay bà n m t qu tr ng, bà ngh không bi t có c m hay không. V a nu t thì bà th y kh p mình au n. C th trong ba ngày, cu i cùng bà cho ó là Thiên Chúa ph t và bà quay v nhà t t i ã ph m, t c thì bà th y kh i. Con trai và con dâu bà c ng theo g ng m . a con dâu bây gi g i là Martina v i cha m , v n còn là l ng dân, s p n ngày sinh, ng i m mu n ch a ch y cho con thì em cho con m y li u thu c d oan nh ng ng i con d u dàng b o m ch làm th , nh ng nên c u xin Thiên Chúa là ng d ng nên tr i t. Ng i m v n không ch u b d oan, làm ng i con gi n d i và c g ng ra kh i gi ng n m cho m m y cái cho t i khi bà ch u b phù chú, và sau ó sanh n an toàn, b i có Thiên Chúa giúp .

M t cô gái l ng dân b ma qu ám và b nó hành h . Cô có m t em trai là giáo dân. Ng i em bu n b c vì th y ch kh s , li n t trên mình ch m t c tràng h t c M và ã c u c ch . Do ó c u chinh ph c c c cha c m a v ph ng th Chúa Kitô, tr c kia h r t xa cách. Thiên Chúa mu n ch a lòng ngu i l nh c a hai giáo dân b ng cách ch a cho con h kh i b nh. a tr này ã tuy t v ng, nh ng ng i ta r y n c phép và a bé h i sinh và kh i. Nh ng cha m l i tr nên ngu i l nh nh tr c và a con l i ngã b nh l i, n ng n n i t ng ã ch t. Các cha nghe tin a bé ch t thì n nhà cùng m y giáo dân; các ng i qu và c m y kinh và kinh c u c Trinh N , th là a bé th u làm cho m i ng i vui m ng. a bé lúc ó ng và khi t nh thì kh i b nh và kho l i. Bây gi cha m a bé s ng s t s ng h n tr c.

M t ng i c nh chúng tôi ã tr l i o vì th y g ng nh ng k xa tìm n chúng tôi xin ch u phép r a t i. Ông ã t ý p m t t ng th n ông có t x a và t thay vào ó m t nh c a Chúa. V ông không ch u theo ông, thì m t l n khi ông v ng nhà, bà nghe lúc bà ng không bi t ai g i bà ba l n. Bà t ng là ti ng th n ph bà m i m t ít lâu nay. Bà ch i d y ra kh i gi ng, vì là ban êm, bà ra ngoài mà không s xem có s gì, th là bà th y hai ng i t m vóc cao l n quá m c, m c en, x u xí và kh ng khi p h t s c. Bà li n v i lui vào nhà, nh ng quá hãi s và kinh khi p t ng nh m t trí. Các cha nghe bi t vi c này thì s r ng ng i giáo dân tân tông ch ng bà cho tai h a này là hình ph t vì ã thay i tôn giáo. Nh ng Thiên Chúa cho ông coi vi c này m t cách khác: ông nói là ma qu gây nên th vì nó b c mình th y ông tr thành Kitô h u nên ã hành h v ông; ng i v còn quý m n ma qu nên ch a ch u phép r a t i. Ng i ta ã làm phép tr tà và làm phép nhà và t ó ma qu không còn qu y r i bà n a. Th là ông ch ng càng v ng tin h n và c i hoán c v : bà ang ch s m ch u phép r a t i.

Ma qu còn hành h m t giáo dân tân tông khác, nó th ng nhi u l n hi n v v i ông. Nh ng khi v ông i v ng thì ông ã xin ch u phép thánh t y. Lúc bà v v thì ông ã kh i. Th y v y bà r m i bà khác n nghe giáo lý; ch có m t i u làm cho bà còn do d , ó là không c phép làm ma chay và gi ch p cho cha m qua i theo t c l l ng dân. Bà nói cho d u các vi c cúng t và th kính không giúp gì cho ng i ch t, nh ng ó là tính t nhiên d y ph i có lòng hi u th o i v i các b c sinh thành. Có m t cu c tranh lu n sôi n i và lâu dài v i bà, nh ng sau cùng bà u hàng và xin ch u phép r a t i, l y tên là Victoria. M t giáo dân tân tông có thói quen th nh tho ng trong nhà t h ng tr c t ng Chúa C u Th . M t s l ng dân lân c n c ng c nh tranh làm trong chùa n c a

h. Thiên Chúa muốn dùng dịp này sinh ích cho họ, thì cho phép một người trong họ ngã bệnh, vì quá sợ hãi không biết vì cuộc hiện kiến nào. Giáo dân tân tông biết thì tìm gặp ông và khuyên ông trở lại. Khi ông chịu thì một cha chúng tôi cảm nhận dự giáo lý. Cha này và một người khác, sau bài thuyết, ông có một hiện kiến khác hẳn, làm ông rất yên tâm. Ông thymt người rớt giêng nh Chúa Cứu Thế, một hiện kiến và dẫu đang làm cho ông cảm vui sướng, đó là nguyên nhân làm cho ông tin tưởng thì nhng người cha dạy. Ông bắt đầu thym mình thoải mái và sau đó hoàn toàn bình phục và cùng với nhóm bạn tin và chịu phép rửa tội. Nhưng ông hành hạ bà trong x này(22). Đó cũng là nguyên nhân của việc ông và con ông nhng người nhng người nghe giáo lý thì cảm thấy thoát và d nhiên nhng người nhng vì lý do này.

Nhà thờ chúng tôi có đây, bây giờ trở nên quá chật hẹp vì sự tăng trưởng của họ. Nhưng chúng tôi trông vào Thiên Chúa có phép nhiệm m mang thêm. Mùa Chay và Phục Sinh đã qua, có rất nhiều giáo dân tân tông tuôn ra. Và đây là cơ hội cho linh dân tăng thêm tình yêu thánh tha, rất nhiều người, cảm nhận hàng quý n quý và bác ái trong lòng họ. Trong những ngày này, người ta thấy bà em của hoàng thái hậu (23), bà này suy nghĩ về Chúa Kitô do cha Jerónimo Nadal chỉ dạy, thì rất xúc động. Bà chia sẻ với những người khác cùng nhng bà cùng một viên quan khác dùng quyền của mình mà giúp đỡ chúng tôi.

Có một viên quan rất cảm lòng chúa đã vu cáo các cha thầy một chúa, cho các cha thầy gây nên cuộc bất ổn công giáo lớn lao. Ông không ngừng rêu rao nhng v y trong miệng, nên nhiều cha phải thanh minh cho chúa hiện tại này, cho tới khi chúa khép miệng ông lại. Ông nói sau: chúa không am tường sự việc xảy ra. Ông thuyết nào, nhưng chúa có thể quy trách các cha trong lòng này có sự sẵn lòng lãnh thánh. Trong dịp này, cha làm quen với một viên quan trẻ gọi là nhà bà của hoàng thái hậu chúng tôi nói trên. Ông cha gặp một người bạn, cha xin phép cha rửa tội cho cô, rửa tội xong thì cô tin tưởng. Theo những việc chúng tôi nói trên thì thym mỗi ngày một tăng uy tín cho ông ta trong hoàng triều. Ông là người làm cho chúng tôi hy vọng tin tưởng trong tương lai, nhng vào lúc này ông nhng cha và thánh Lc đã về Đàng ta.

Tác giả ở Macao, ngày 17 tháng 12 năm 1621.

Kính thưa cha.

Người con bắt đầu và tôi tin trong Thiên Chúa

Gaspar Luis (25)

Chú thích

(1) Nguyên bản tiếng Pháp là Cochinchine, dịch từ Cocincina của người Bồ Đào Nha. Ông đã có một thành phố Ấn tên là Cocin. Do đó người ta đã coi miền nam Việt Nam lúc đó là “Cocin gần Tàu”, làm thành chữ Cocincina. Cũng có thuyết cho Cocin do chữ Giao Chỉ (De Rhodes).

(2) Vì c h c ti ng là c n thi t cho vì c truy n giáo. Trong bài này còn nh c t i v n quan tr ng là vì c so n sách giáo lý b ng ti ng àng Trong. Ng i u tiên h c và thông th o ti ng Vi t là giáo s Francisco de Pina t i àng Trong n m 1617. Sau ó có Cristoforo Borri t i n m 1618.

(3) Theo Cadière thì có s l m trong b n v n. T t c có b n cha và ba th y, ch không ph i m i n i. Sau này, trong b n v n, có ghi rõ: “Có 4 ng i trong tr s H i An, hai cha và hai thầy”, còn Quy Nh n thì có “2 cha và m t th y”. Tr c n m 1621 c ng có m y ng i t i àng Trong, nh ng ch i theo tàu ng i B làm tuyên úy r i l i tr v Macao, ch không ch ý n truy n giáo, nh cha André Fernandes, ng i B , t i n m 1616 và Francisco Barreto, ng i B , t i n m 1617.

(4) Ông Nghè là hoàng t K tr n th Qu ng Nam óng dinh Chiêm hay k Chàm (Cacciam). C ng có th lúc ó Sãi v ng có m t ây, vào d p nguy t th c ngày m ng 9 tháng 12 n m 1620. Th ng thì chúa Sãi óng Ai t thu c Qu ng Tr và m y n m sau, n m 1626, m i d i ô v Ph c Yên, cách Hu ch ng 10 cây s v phía B c. Sau ây, còn nh c t i Ông Nghè m y l n n a: àm o v i cha De Pina, ch c v c a ông và nh ng khó kh n ông g p làm cho ông ch a tr l i o, tuy ông r t m n ph c o.

(5) Nguy t th c x y ra vào ngày 9-12-1620. Borri có nh c t i trong cu n t ng trình c a ông. S khác nhau là do m t àng, G.Luis vi t theo th c a De Pina và Marquez t H i An vi t v Macao, còn Borri là ch ng nhân t i ch , t c N c M n.

(6) Nh t th c x y ra vào này 22, úng h n vào ngày 21 thang 5 n m 1621. Borri nói rõ s vì c x y ra N c M n, còn Luis ch nói s qua d a vào b c th c a De Pina và Marquez lúc ó H i An. S c a ta ghi có nh t th c vào m ng m t tháng ba n m 1615 mùa xuân và sao ch i xu t hi n “hình nh t m l a ” (Vi t S thông giám c ng m c, KHXH, tr.1938 và 1939). Theo Cadière thì Th c L c ti n biên, q.2 tr.3 và 4 có ghi nh t th c n m 1615 và sao ch i vào tháng 11 n m 1618.

(7) N n ói x y ra vào m t hay hai n m sau khi cha Buzomi t i àng Trong, ngh a là vào n m 1616 hay 1617. Coi thêm: Borri ch.2 ph n 2.

(8) Hai hoàng t H p và Tr ch em c a Sãi v ng (coi thêm: Borri). D a vào s ta, Cadière nói là tr n th hai x y ra Ai t . Nh v y hai ông này cai qu n mi n Ai t . Coi thêm: Cadière bài d n chú 11.

(9) H i An, tài li u ghi là Faifo, H i Ph .

(10) Sách giáo lý b ng ti ng àng Trong h n c ghi b ng ch nôm do ng i Vi t vi t ra, r i sao thành nhi u b n cho truy n báo các n i, nh ng c ng có th ã c ghi b ng m t th ch qu c ng s khai tr c n m 1621, t i n vì c s d ng cho các giáo s và các th y gi ng. De Pina ã r t thông th o ti ng, sau ó có Borri, De Rhodes t i àng Trong n m 1624 và h c ti ng v i De Pina.

(11) Ph , t c dinh Chiêm, K Chàm, g n Qu ng Nam, do hoàng t K làm t ng tr n. Theo Cadière, thì c ng có th lúc ó Sãi V ng ang ây. Coi bài d n. De Pina d y giáo lý b ng ti ng b n x .

(12) o ng i B th ng g i là o Pha Lang. Th c ra r t khó đi n t o lý bu i u, vì giáo s ngo i qu c ch a hi u ti ng, mà ng i Vi t ch a bi t ti ng B . Coi o n Borri nói v t n tu ng “con nh có mu n vào lòng Hòa Lang ch ng?” Có th bàn gi i thêm t bu i s khai cho t i lúc nh g i o là o c Chúa tr i t v i De Rhodes.

(13) B n v n vi t Focisays: Ph t, s, sãi. Cadière cho là ph t s, ngh a là th y d y o Ph t, còn sãi là ng i gi chùa, gi n, nh ng c ng có th do ch th y, ng i a ph ng c là s y, Borri ghi ông say i lay, ông sãi i l i.

(14) Thê thi p: theo các bài t ng thu t thì v n a thê là m t trong nh ng c n tr l n cho vi c truy n giáo.

(15) Ông trùm c ng nh ông câu ng là m t ch c ã có t th i này. ây ông trùm có th không ph i là m t viên quan nh ng là m t b c v v ng trong dân, trong xóm.

(16) T ngày Nh t B n óng c a các h i c ng và c m o, các giáo s m i ngh t i các n c lân bang trong ó có Vi t Nam. Giáo dân Nh t li u mình h ng n m v t bi n t i H i An ch u các phép bí tích và m t s nh c t i ây. Trong bu i u truy n giáo ã có giáo s lai Nh t B nh Marquez, có các th y tr s ng i Nh t. Ng i Nh t còn c tr ng đ ng trong các tri u vua Cao mên và c Vi t Nam.

(17) ó là cha Buzomi ng i Ý t i n m 1615, cha Borri n m 1618 và th y Antonio Diaz ng i B n m 1615

(18) Không tìm ra ngh a ch Orateur Zegro. Coi thêm: Borri, Cadière a ra gi thuy t: vì mi n N c M n này m i ây thu c ng i Chàm, nên s th n này có th là ng i Chàm?

(19) Bàn C, nhân v t th n tho i sinh ra v tr và loài ng i.

(20) Tôma, ng i l ng thi n r t thông thái, ng i giáo dân tinh thông hán h c, trong bu i u giáo h i giúp ích r t nhi u cho giáo oàn, trong vi c sao chép các b n kinh, sách, x ng kinh, d y giáo lý.

(21) Bói chân gà. T V Vi t B La 1651 ghi: Giò, xem giò: bói chân gà, xem i m lành d làm vi c.

(22) Coi thêm Borri v “yêu tinh” hi n hình.

(23) Nh ã ghi trên, lúc này c ng có th là chúa Sãi mi n Qu ng Nam, nh v y hoàng h u ây là v chúa Sãi. Theo s nhà Nguy n và các v n ki n ta, ng i ta bi t bà là con gái M c Kính i n và sinh n m 1578; khi nhà M c th t th thì v n ng thân n i m t ng i c u là M c C nh Hu ng theo Nguy n Hoàng vào Thu n Hóa. Tr c khi l y Sãi v ng thì ch c bà làng C Trai, mi n C a Tùng (Qu ng Tr). ây có n th bà và còn gi gia ph có ghi tên ng i em gái là Nguy n Th Ng c Lâu, pháp danh Bà Vãi ô. ó là em út c a hoàng h u. C gia ình u sùng o Ph t. Do ó công chúa Ng c Lâu t ra y mu n theo o Kitô; còn ch ng bà thì ch a bi t là ai. C ng không nên quên r ng có th không ph i là Sãi v ng, nh ng là hoàng t K tr n th Qu ng Nam, và trong gi thuy t này, hoàng h u là bà Maria mà c L th ng nh c t i. D u sao gi thuy t th nh t có th úng h n và hoàng h u là v Sãi v ng, còn hoàng t K là tr ng t c a công chúa ó. C ng có th lúc ó hoàng t K ch a tr c m c ng i em gái c a m . Coi Cadière bài d n tr.431 chú 32. V nhà th thì à N ng có m t ngôi t n m 1615 v i Buzomi, Borri; c ng có tr s . N c M n có tr s và nhà th vào n m 1618 khi Borri t i. Còn H i An thì không th y nói có nhà th, có l h i h p nhau n i nhà t ng i Nh t.

(24) Coi thêm Hành Trình và Truy n giáo c a A.De Rhodes. Các vua mi n Vi n ông v n coi các giáo s là tay sai cho quân xâm l c. Còn v phía các th ng gia ng i Hòa Lan, thu c Tin Lành, h v n cho các giáo s Dòng Tên ã gây nên cu c b t o Nh t.

(25) V giáo s này, ng i ta c bi t ông là ng i B, t i àng Trong n m 1625 và r i x này n m 1639.

(Ngu n :

<http://www.dunglac.org/index.php?m=module2&v=chapter&id=85&ib=77&ict=619>)

V M c L c

T NG TRINH V C AI CH T VINH QUANG C A TH Y GI NG ANRÊ - T O TIEN KH I X ÀNG TRONG NGÀY 26 THÁNG 7 N M 1644.

T NG TRINH X ÀNG TRONG Do Giáo S ALEXANDRE DE RHODES

II. T NG TRINH V C AI CH T VINH QUANG C A THÀY GI NG ANRÊ T O TIEN KH I X ÀNG TRONG

NGÀY 26 THÁNG 7 N M 1644

Tôi ã r i b ph tr v thành ph Macao, khi quan tòa t nh Qu ng Nam g i là ông Nghè B , t ph v mang theo s c l nh chúa cho b t giam tù các Kitô h u và trí t h các nhà th . Ng i ta b t u b t Anrê là m t b n o c mà ng i ta bi t ông ã ch u au kh và b ánh p trong nh ng n m tr c ây làm ch ng o thánh. Ông r t s n sàng l i h ng ch u, t n p mình làm tù nhân, mang gông cùm và c nh th kéo lê qua kh p ph ph ng.

Hai hay ba l n ông c ng quy t ch u tr c m t quan tòa, l n ti ng công b là t m y n m nay ông v n là Kitô h u, th ng t o thành và là vua cao c trên tr i. Vi c tuyên x ng can m này làm cho viên tòa r t t c gi n, nh ng Anrê nói l n ti ng mình s n sàng ch u m i hình kh vì o. Ng i ta b t ông mang m t chi c gông n ng tr u c , ông vui lòng lãnh nh n, tuy ông là m t ng i già nua ã 73 tu i th , th mà ông can m nh m t trai tráng nh n n i ch u au kh .

ng th i quan tòa phái m t viên ch c t i nhà chúng tôi; ng i th nh tr i vào tay chúng là thầy gi ng Anrê, quân lính b t trời và ánh p thầy. Quân b t l ng chỉ m o t h t nh ng gì mà chúng th y, l t bàn th và xúc ph m r t nhi u n s thánh, Anrê r t xúc ng n n i thầy nói: hãy cho tôi s p x p t t c l i và t cho có ng n n p, h n hoi, v t nào n i y. Nh ng nh ng tên vô o khuôn h t c xu ng thuy n, d n theo ng i tù b t h nh. Còn thầy, thầy xin chúng c i trời và tha cho m t thanh niên au y u mà chúng th y trong nhà chúng tôi, chúng nghe l i thầy xin. D c ng b n lính h m d a thầy, nh ng thầy không ng ng can m nói cho chúng bi t v o ta, do ó có m t tên b c mình h n c ã nói v i thầy là y s cho eo vào c thầy m t cái gông th t n ng cho thầy không còn t do nói nh th n a.

c tin ng i ta a n cho tôi ngay lúc ó, thì tôi hoãn cu c kh i hành, tôi ch y n ông Nghè B , r i t ó t i nhà giam th m ông già Anrê t t lành. Tôi r t vui m ng th y ông kiên trì và thanh th n ch u c c kh , tôi ôm ông nghìn l n và hôn chi c gông ông mang vì c tin. Tôi vui lòng th c su t êm v i ông n u tôi c phép: tôi tr l i nhà quan tòa, ông b o tôi là ông ã cho ng i n tìm tôi thay m t chúa g i tôi cho tôi bi t: ngài r t

gi n tôi vì có t ng m y ngàn công dân c a ngài tr l i o và ngài ã h i vì ã cho phép thêm s Kitô h u trong các lãnh th thu c quy n ngài: th nên thay m t ngài, ông cho tôi bi t là ph n riêng tôi, tôi c t do i l i trong kh p x và t do th Thiên Chúa theo o c a tôi, nh ng ngài không mu n cho th n dân ngài tr thành Kitô h u và do ó ngài c m tôi gi ng d y o n u không thì s b tr ng ph t.

Tôi áp l i r ng: o tôi rao gi ng là o c Chúa tr i t, v tr hoàn c u u vâng ph c Ng i và không h n không kém, n u cha tôi n truy n cho tôi i u gì trái lu t nhà chúa thì tôi bu c ph i vâng l i nhà chúa, ch không vâng l i cha tôi; c ng v y Thiên Chúa truy n cho tôi gi ng d y o Ng i thì tôi không th trái l nh Ng i, và không có n c nào, qu c gia nào không d i g m tr i này, thì c ng v y không có ng i nào mà không công nh n Thiên Chúa là Chúa tr i t; h n n a n u các Kitô h u x này b giam tù không ph i vì tr m c p hay vì t i ác nào, nh ng ch vì theo o Thiên Chúa, thì tôi ây là k áng x h n ai h t, b i vì chính tôi là ng i gi ng d y o ó, tóm l i vì c i phúc ông có th làm cho tôi, chính là b t tôi vào ng c vì lý do ó; th t ra h nh phúc ích th c i này là ch u kh c u vì l công b ng và vì c tin ích th c; ông không th áp l i tôi b ng nh ng l i nào ngoài i u này: ý c a chúa là tôi không c gi ng d y cho th n dân ngài o Kitô n a, và sau khi tr l i tôi nh v y thì ông cho tôi ra v .

êm ã khuya và thuy n ch tù nhân Anrê thầy gi ng còn c p b n m . T c thì ng i ta d n thầy t i quan tòa, ông này h i thầy t i sao l i v i ông cha c a các Kitô h u, thầy áp l i là vì thầy theo o Thiên Chúa, và câu h i này ã c nh c l i m y l n và m y l n thầy th a l i: tôi là Kitô h u và tôi tôn th Chúa th t tr i t. Quan tòa gi n d vì m t thanh niên 19 tu i l i th a quá t do, th là ông truy n b t giam thầy trong ng c ch t h p ng i ây g i là Tròng c , và thầy eo chi c gông c , r i ng i ta hoãn vi c x thầy vào ngày hôm sau cùng v i m t Kitô h u khác nhi u tu i h n thầy. Ng i tân tông c a chúng ta c tràn y ni m an i r t d u dàng khi th y mình vì m t nguyên nhân cao c mà b giam trong ng c cùng m t ng i b n ng s r t lành thánh.

Sáng hôm sau c hai mang gông c b i u qua các ph t i tòa án. Quan tòa cùng các c v n tuyên b án x t hai ng i y t Thiên Chúa, c hai u r t sung s ng khi nh n c tin h nh phúc: án này ph i c thi hành ngay hôm nay; th là hai ng i c trao trong tay k hành hình.

Còn tôi, tôi lo l ng bàn v i ng i B xem có th chu c l i các nh thánh và nh t là nh thánh giá l ng dân ã l y trên bàn th : chúng tôi cùng i t i quan tòa xin ông ban cho n ó và c ng xem do nguyên c gì mà ng i ta ã lên án ch ng l i các b y tôi Thiên Chúa. V a t i tr c m t ông thì ông li n truy n cho ng i ta tr l i chúng tôi các c, nh ng còn nh thánh thì ông nói, tôi mu n cho thiêu h y i, th r i ông c ng b ng lòng tr l i chúng tôi nh Chúa c u th và nh c Thánh Trinh N , còn nh thánh giá thì không có cách nào l y l i c t tay ông.

B y gi thuy n tr ng Joan de Resandé ng i B ti n lên và nói v i quan tòa: nh này c a tôi, ó là huy hi u tr ng kính c a thuy n tôi gi a m i phong ba bão táp trên bi n c , v y th a ông, tôi xin ông l ch s tr l i cho tôi. L i xin này c hi u qu làm cho chúng tôi

rt to i nguy n. Sau nhi u l i c m n quan tòa v n hu này thì chúng tôi ti p t c cãi v v án: chúng tôi ch ng minh tr c m t ông r ng t bao n m nay o Thiên Chúa ã gia nh p kh p x àng Trong và c ón nh n r t n ng h u, và cho t i nay không có ng i nào b án t hình vì nó, h n n a các Kitô h u không làm h i ai, v y xin m l ng khoan dung tha hai Kitô h u b giam tù c ra v .

Quan tòa áp: tôi tha cho ông già vì ã 76 tu i th , cho ông tr v s ng quãng i còn l i v i con v i cháu, m c d u ông không áng. Ông nói nh v y vì t ng r ng t t c nh ng gì ông già nói v o và s n sàng ch u m i c c hình h n là b o, t t c ch là hoang ng, là m m ng, còn vì c áng c tha ch vì tu i tác c a ông; nh ng còn ng i th hai, ông ti p, y s ph i ch t: dù chúng tôi cãi l i th nào i n a, ông không h ch u ban n cho thầy Anrê.

ó là Thiên Chúa mu n th ng thầy danh d t o, mà th c ra Ng i ã ban cho thầy. Nói cho úng, sau này quan tòa ng ý nh th phần nản vì nh ng l i áp quá áng c ng nh s quá nghiêm kh c c a ông: n u y x ng là y nghèo khó và y n giúp vì c ph c d ch ông cha có c a nuôi thân, thì tôi ã tha cho y, nh ng y b t khu t và táo b o x ng mình là Kitô h u và s n sàng ch t vì o, y không s c u hình; nh th y t ra ngoan c và iên d i, y ch t là ph i. ó là l i l quan tòa ngo i o g i s khôn ngoan c a c Thánh Linh là iên cu ng, ng tuyên x ng qua mi ng ng i Kitô h u.

Sau khi ã v n ng h t s c v i quan tòa mà không c vì c gì thì chúng tôi nh trung gian quan c u tr n th có bà v là Kitô h u, 14 nh ng ông này t ra s s t, không mu n dính d p vào v này, m c cho quan tòa th a hành l nh t ph a t i, ông còn thêm là ông s chúa cho ch t u ông b i vì v ông là Kitô h u. V y t t c v n ng và c g ng lo l ng c a chúng tôi u vô hi u. Thiên Chúa mu n ban cho ng i thanh niên t t lành ngành lá t o, vì th chúng tôi có th nói v thầy r ng: i ng n ng i nh ng công phúc tr ng niên, b i vì c Thiên Chúa óai th ng n.

Tôi tr v nhà tù khích l ng i Kitô h u, tôi hôn thầy m t l n, tôi hôn chân tay thầy mang gông cùm, gông cùm s dùng làm c xe vinh quang a thầy i th ng v thiên qu c. Tôi ca ng i s ph n may m n Thiên Chúa giành riêng cho thầy: nh ng thầy t ra r t khiêm nh ng, nh n mình là m t t i nhân b t x ng không áng v i n ó, thầy xin Thiên Chúa cho thầy c x ng áng kiên trì trong ni m tin b t khu t cho t i ch t, cho thầy lòng yêu m n áp l i lòng m n yêu.

Tôi h i thầy xem có i u gì làm phi n lòng thầy thì thầy áp: không có gì h t, lòng tôi tràn ng p m t ni m vui mà tôi không sao t ra h t c. L i thầy nói thì r t th t, vì hi n ra trên nét m t thiên th n r t thanh th n và trên khóe m t thầy y hân hoan, n n i các ng i B theo tôi t i th m thầy, h ng m nhìn thầy không chán, h không mu n r i thầy và m i ng i u c quy t là ã th y c Thánh Linh h u hình ng n i tâm h n thánh thi n này, vì th v a khóc lóc th dài th ng n v a xin thầy nh c u nguy n cho mình. Còn thầy, thầy luôn mi ng nói mình là k t i l i và thân th ng xin m i ng i c u Thiên Chúa cho mình c kiên trì b t khu t.

C Kitô h u c l ãng dân u kéo n r t ông. L ãng dân vô cùng b ãng l ãng vì th y m t s m i l và ch a bao gi ãng nghe nói x y ra x này, ó là có m t ãng i vui v ch n cái ch t ãng b ênh v c s th t. Quang c nh này còn làm cho l ãng dân sùi s t r ên r th ãng x ót. ch u n b b c vào tr n cu i cùng thì ãng i Kitô h u c a chúng ta mu n x ãng t i, ãng ã làm vi c này r t ãng n nh th ãng l c ãng ã r t ãng n, nhi u khi ch trong th i gian c m t kinh kính m ãng. Th t v y h n th ày trong tr ãng n n i khó mà tìm c ch t l i u b a n tha t i. Th ày c ãng ã x ãng t i úng vào ngày tr c khi th ày b giam tù và ã ch u các phép bí tích Thánh Th ãnh m ngày l ãng thánh Giacôbê tông ; th ãng thì th ày ch u các phép bí tích tám ngày m t l n.

Sau khi x ãng t i thì ãng l ãng m t lúc, ãng c m t lên tr i và nhìn m t tr i t ra thân th ãng vì ph i ch i quá lâu, th ày nhi t tình mong cho t i gi phút cu i cùng. Thiên Chúa nh n ni m mong m i lành thánh, vì th ãng thì ãng i ta thì hành b n án vào b a ãng, còn gi ch t c a ãng i chi n s can tr ãng c a c Giêsu Kitô thì ã ãng s m h n r t nhi u, b i vì th ày b i u t i n i hành hình vào lúc n m gi ch i u.

Th t là ãng khen ãng i khi th y m t th ày thanh th n, thân hình th ày thanh thoát, th ày i l a nh l n và v i m t ãng i u r t l ãng n n i chúng t ôi ph i ch y theo thì m i u i k p. D c ãng th ày không ph i th i gi , th ày khuyên d b n lính c m giáo m ác, g m a o áp t i th ày h ày theo g ãng th ày ch n con ãng v tr i. Khi t i n i hành hình thì con ãng i thánh thì n này qu i gi , ãng l i v nh bi t h t các Kitô h u, khuyên nh m i ãng i trung thành và kiên trì trong c tin. Còn v i c riêng c a th ày, thì xin m i ãng i ãng s , ãng a u n, ch xin thêm l i c u ãng n Thiên Chúa cho th ày c trung tín cho t i h i th cu i cùng.

Trong khi th ày nói nh ãng l i này thì ãng i ta tháo cái g ãng bu c trên vai th ày và có m t tên lính c m chi c giáo ãng ãng sau l ãng v b ên trái, th ày qua b ên kia. V t o vinh quang còn kê rõ ràng và r t s t s ãng hai thánh danh Giêsu Maria. Tên a o ph ch a th y mình thành công trong nh ác dao th ãnh t thì ãng thêm b a nhát n a làm cho ãng c m r ãng m t ph n l n, v t o hi n vinh v n còn luôn l n ti ãng kê thánh danh.

Sau nh ãng nhất ãng liên t i p này thì u th ày h i ãng i ãng v b ên ph i: m t tên a o ph khác chém m t ph n l n c , a o m ã t u chém hai nhát, th ãng là chân ph úc Anrê c a chúng ta ãng l n xu ãng t nh th c ày t t, v b ên tay ph i; th ày còn l p l i, lúc u r i xu ãng t, nh các ãng i B có m t trong t n bi k ch m huy t ãng khai là ãng nghe rõ ràng, qua l m c a cu ãng h ãng, gi a m t ãng su i máu tuôn trào, danh thánh Giêsu nh công ãng i p ãng i và v i c t o v i v ãng này mà th ày ãng chi m c tri u thiên vinh quang (b i vì c v i c c m tù, v i c tra kh o, v i c xét x , c v i c k t án và cái ch t u c thì hành ch a y trong vòng m t ãng).

T c thì chúng t ôi c m kh n ch y ãng nh ãng máu quý giá tuôn trào ra t i t p t ãng nh ãng m ch máu n n i n i th ày n m t m. Nh ãng ãng i B quen gi lòng o c có m t trong cu c i th ãng vinh quang này, h c n th n thu nh t các di tích thánh, c t áo chia nhau m i ãng i m t m nh, còn t và c có th m máu v t o thì c ãng c chu áo ãng dành riêng

cho m t ng i Kitô h u c a chúng ta: có ng i tên là Antôn ã a t i m t t m áo r t có giá b c xác thánh.

L ng dân r t b ng th y nh ng i u m i l và nh ng vinh d dành cho thi hài và t ng nh ng i m nh m t. T i l i d ng c h i nó cho h bi t nh ng lý do chính áng c a nh ng vi c o h nh này r ng: tr c m t nh ng k không hi u bi t thì v t o nh ã ch t, nh ng tr c m t Thiên Chúa là ng th y t ng lai nh hi n t i, thì v n còn s ng, ho c là h n v nh vi n t ây s ng trên Tr i, ho c thân xác n th i thì s s ng l i y vinh hi n và tuy t m muôn i ngày ki p s ng n i Thiên Chúa.

Các Kitô h u chung nhau s m m t c áo quan r t có giá li m di v t thánh, r i r t cung kính a n n i xa ch ng hai d m: h yên l ng làm công vi c này d p t t c n th nh n c a các thù ch o ta. Chúng tôi a xu ng tàu c a chúng tôi, cùng m i ng i nhà chúng tôi, nh t là v i hai thầy gi ng có ch c là o tr ng, chúng tôi i ây. Chính hai thầy này l ng dân chú ý n b t và cho sát h i, nh ng vì không tìm th y nhà chúng tôi, nên chân ph c Anrê m i c p c tri u thiên.

ó là i u làm cho h cay ng và phi n mu n, và l y l i c h i ã m t h không ng ng thôi thúc tôi cho h n trình di n Qu ng Nam, tr c m t các quan tòa ã cho ng i lòng b t h , nh ng tôi khuyên h nên i cho c n bão táp qua i, tôi d n d cho h bi t n u Thiên Chúa mu n cho h c phúc t o thì s không thi u, nh ng hi n nay thì nên tr n tránh và dè gi phòng và khôn ngoan. Tóm l i n u h không th n tr ng mà ti n b c t hi n mình thì có th là Thiên Chúa s ph t h v t i tảo b o li u l nh, ngh a là Ng i t ch i không ban n cho h có th tr thành nh ng v t o ích th c.

R i sau ó tôi c n d n các gia nhân, t t c m i hai ng i, u là nh ng k trai tráng kh e m nh, nên tránh c n bão táp và lui v quê quán ho c c ng quy t i theo b n ng s ã v ch ng lên tr i b ng g ng m u lòng kiên trì và vinh hi n. T t c u h n h l lòng, h ng thanh l n t i ng t ý mu n noi theo ng i và h không còn c mu n n ng nân nào khác là t lòng kiên trung th ph ng Thiên Chúa b ng hi n dâng tính m nh vì Ng i.

Chân phúc Anrê sinh quán trong t nh Phú Yên, thân m u là Gioanna, r t sùng o Kitô, bà ã nhi u l n nài xin tôi nh n Anrê vào s các h c trò c a tôi. Anrê có m t tinh th n s c x o, r t có sáng ki n và máng c chúng tôi làm n m ngoái vào d p l giáng sinh, ã c t t c ph xem th y và ca ng i, chính là tác ph m c a Anrê. Tuy thầy khá g y y u v thân xác, nh ng lòng qu c m thì có th a, không qu n ng i vi c gì khi c n thi t, t nh ph i chèo thuy n lâu gi , i u r t c n thi t ây trong các cu c hành trình, th ng th ng ph i i ng sông h n ng b . Tôi không l p l i nh ng gì ã x y ra sau khi v t o t t th , có liên quan t i nh ng báo oán mà Thiên Chúa công b ng dùng tuyên b s vô t i c a thầy và quy n th thầy có bậy gi trên tr i: nh ng vi c này ã c k l i y trong bài t ng trình v khu truy n giáo mi n ông n n hành n m ngoái.¹⁵

Nh ng tôi không th b không k nh ng vinh d mà Thiên Chúa ã mu n làm sáng t hình nh bày tôi khi di chuy n di v t thánh v Macao trong chi c tàu c a thuy n tr ng Jean Resandé ng i B . Tàu chúng tôi ã thoát tay b n h i t c trong c n nguy c p, còn m y tàu khác c trang b võ khí y h n và có bu m t m t t h n thì l i q y ngã.

M i n g i trong tàu, c thuy n tr ñng và hoa tiêu u cho s c u thoát này là do công nghi p c a v t o, Thiên Chúa mu n cho thi hài thánh c may m n v t i h i c n g Macao nh n nh ng vinh d x ng nhâ n c ng i.

Tác gi Giáo S Alexandre de Rhodes

(Ngu n : <http://www.dunlac.org/index.php?m=home&v=detail&ia=672>)

V M c L c

GIÁO H I CÔNG GIÁO HÒA NH P V I V N HÓA GIA ÌNH VI T NAM

V n hóa gia ình Vi t Nam, ó là v n r ng l n g m nhi u khía c nh khác nhau. Nói m t cách t ng quát, có th hi u v n hóa gia ình Vi t Nam là nh ng cái p, cái hay c a gia ình Vi t Nam. Nh ng cái p y có th t n t i hàng th k , c ng có th ch ñng v ng trong m t th i gian nh t nh nào ó, trong khung c nh xã h i Vi t Nam c th .

Khi Tin M ng c rao truy n xã h i Con R ng Châu Tiên này, thì Giáo h i ph i thích nghi, hay nói nh ñày nay là ph i h i nh p hay hòa nh p vào xã h i Vi t Nam, vào n p s ng v n hóa gia ình Vi t Nam. Ai c ng bi t r ng, gia ình Vi t Nam óng m t vai trò r t quan tr ñng. Theo thi n ý chúng tôi, n u Tin M ng ch vào c c c u th ñng t ng xã h i Vi t Nam (chính quy n) hay cho dù vào t i c c u trung t ng xã h i Vi t Nam (n p s ng làng xã), mà ch a th m nh p vào c c u h t ng xã h i Vi t Nam (gia ình), thì nói c ch ng là Tin M ng m i ti p c n v i cái v hay v i cái ng n, ch a “chui” vào trong, ch a ti p c n v i cái g c c a xã h i Vi t Nam. Qu th t, nh vì c Giáo h i ã hòa nh p c ph n nào vào n p s ng v n hóa gia ình Vi t Nam, nên tr i qua bao th ñng tr m, Tin M ng x này v n ñng v ng và s ng ñng.

D i ñây chúng tôi xin ñng v m t l ch s trình bày ôi nét trong nhi u nét mà Giáo h i ã hòa nh p vào v n hóa gia ình Vi t Nam.

1. Hi u th o v i ông bà cha m

Th i k u tiên truy n giáo Vi t Nam, các th a sai ã chú tr ñng r t nhi u n p s ng v n hóa gia ình Vi t Nam, c th là lòng hi u th o c a con cái i v i cha m .

Khi gi i thích v i u r n th b n cho các d ñòng, cha c L (Alexandre de Rhodes) ã vi t trong cu n Phép gi ñng tám ñày, xu t b n t i Roma n m 1651: “ y v y mà ml i r n th b n trong kinh c Chúa bl i [...] thì d y ta th o kính cha m cho nên [...]. L i s th o kính thì h ng có b n ph n, là yêu m n, kính dái, ch u lu , giúp cho [cha m] m i s ” (tr.293).

Tác gi cu n sách trên còn nh n m nh t i s h y sinh c th c a cha m i v i con cái trong b i c nh xã h i Vi t Nam th i ó, nên con cái th o kính cha m : “Ta ch u n cha m vì có ch u thai, mà ta trong lòng m chín thá ng m i ñày, ch u kh n khó mà ta, o n ba n m bú m m; có khi thì m c t [ph n n] c a mi ñng mình mà cho con n; c ng có khi m n mi ñng ñng, mà mi ñng ngon ñành cho con n; l i có khi m n m ch n t, mà

ch n ráo cho con n m. Cha con o n thì lo vì c nuôi n ng [...]. Th t con th o kính cha m thì ch m ph i, ví b ng có ai ch ng th o kính, ch ng kh ng vâng phép cha m , th t thì có t i tr ng” (ntr. tr.18)

Khi cha m còn s ng: Ngoài vì c t lòng hi u th o nh th m vi ng, s n sóc, quà bánh... thì ngày m ng M t T t, ng i dân, và c nh ng quan l n sau khi theo vua chúa i t Nam giao v , “ai n y v nhà mà l y cha m o bà o v i (ông bà ông v i), b i vì có ml (lý l) tlaõ lão mình d i (d y) kính ph (cha) th ba là ch c d i b y (v y)” (ntr.tr.23). Th y gi ng Bentô Thi n c ng vi t b ng ch Qu c ng trong t p L ch s n c An-nam n m 1659 t i Th ng Long v v n này nh sau: “Thói n c Annam, u n m, mừng m t tháng giêng g i là ngày t t Thiên h i l y vua o n l y chúa m i l y ông bà ông v i cha m , cùng K c b trên, quan quy n thì l y vua chúa, th dân thì l y b t tr c” (ghi theo chính t ngày nay) (1).

Lúc cha m qua i: Vào n m 1625, các th a sai H i An nói rõ v i anh ch em b n o là, o c Chúa Bl i bu c m i ng i ph i t lòng hi u th o v i ông bà cha m , nên ph i thi hành nghi l cúng vái, tr ít i u mê tín đ oan, nh t vàng mã, hay khi cúng l i tin là t tiên v n c a cúng (2). M t tr m n m sau, ngày 21-2-1717, cha G.B.Sanna, công b t i Hu cho b n o bi t: - B n o c mang c gia tri u khi đi quan ra ph n m ; - B n o c kh u u tr c thi th ng i quá c ; - Ph i cúng gi cha m , ai không làm là l i i u r n th b n (3). Trong các gia ình Công giáo Vi t Nam, n i cao tr ng nh t trong nhà t bàn th Chúa, sau ó n “bàn th ” t tiên cùng nh ng ng i thân trong gia ình ã qua i.

Vì c c u nguy n, t ng nh nh ng ng i qua i không ph i ch làm trong d p t o m , gi ch p, hay thàng ôi ba l n, c ng không ph i ch nh và c u nguy n cho ng i thân thu c, mà là nh c u nguy n hàng ngày sáng t i cho m i ng i ã qua i, t i nhà th trong Thánh L , trong Kinh Ph ng v . H n n a, vì c c u nguy n cho ng i thân ã lìa cõi th , không ph i ch làm nhà th v i tính cách x o, làng xã, Giáo h i mà ; i v i các gia ình Công giáo Vi t Nam, vì c này còn ph i c th c hi n trong ngôi nhà c a gia ình nh t là trong chính ngôi nhà ng i thân trú h i th cu i cùng. Vì v y, sáng t i m i ng i trong gia ình ph i h p nhau c u nguy n, c bi t c u nguy n cho ông bà, t tiên cùng thân nhân qua i.

Nói cách chung, vì c t lòng hi u th o “b ngoài” i v i ng i quá c , nh cúng vái nhang h ng ã không th c hi n c k t ngày 11-7-1742 khi Hi n ch Ex quo Singulari providentia ra i. Nh ng t 14-6-1965, th i th ã thay i, nên ng i Công giáo Vi t Nam l i th hi n lòng hi u th o theo n p s ng “tín ng ng” chung c a xã h i nh x a.

2. c kính sáng t i trong gia ình

Vua là Thiên t , là cha m dân, thay m t con dân t Tr i àn Nam Giao m i n m m t l n vào d p u n m m i; t ng kính ni m Ph t chính th c do các nhà S t i Chùa; cúng th Thành Hoàng l i do v ch c s c cao nh t trong làng t i ình làng. Nh ng vì c cúng vái

chính thức tiên thì do các gia trưởng chắt chiu, sắp xếp đi n ra trong ngôi nhà của gia đình, đôi khi do vợ trưởng t c trong t ng, n u có t ng.

Ngôi nhà là n i gia đình sinh hoạt, c ng là n i t bài v , m i ng i trong nhà kính nh ông bà t tiên. Cho nên ngôi nhà v a có tính v t ch t, l i v a có tính “th n thiêng”, vì Th n ch “ng ” ó; ngôi nhà là n i “hi p thông” gi a k s ng và ng i ch t. Ngôi nhà k t h p nh ng ng i trong gia đình còn s ng ã v y, nh ng c ng là n i đ g i nh n ông bà t tiên.

i v i ng i Công giáo, vì c th ph ng Thiên Chúa v i tính cách t p th gia đình trong ngôi nhà sinh hoạt chung hàng ngày c ng quan trọng. Vì th , ng i Công giáo Vi t Nam “ngoan ó” th ng c kinh trong gia đình sáng t i, nh t là nh ng khi không có i u k i n c kinh chung trong nhà th . Kinh nguy n lo i này có tính cách t p th gia đình r t ch t ch . M i ng i trong nhà u cùng nhau c kinh (thu c lòng) trung bình 30 phút, nh t là tr c khi i ng . nh ng kinh th ng c là kinh Chúa Thánh Th n, Tin C y M n, 50 kinh Mân côi, kinh V c sâu, kinh Trông c y, có khi thêm kinh thánh B n m ng, kinh C u c Bà, hay kinh C u Trái Tim, vv.... Tr c ây, trong nh ng vùng hoàn toàn nông nghi p, h u nh gia đình Công giáo nào c ng c kinh t i chung. Vì th , vào bu i t i kho ng 7-8 gi , n u m t ai b c vào xóm làng Công giáo, s nghe c l i kinh tr m b ng, v i gi ng vui, th ng, m ng, t các ngôi nhà v ng vang qua lu tre xanh. Ph i nói là c m t thôn xóm, m t làng, t chính ngôi nhà thân th ng, “n i chôn nhau c t r n” cùng c t ti ng t n ca t ng Thiên Chúa. Nh vì c c kinh chung trong gia đình nh v y, mà c Tin th m nh p d n d n, c nuôi d ng và l n lên dù gi a nh ng hoàn c nh r t khó kh n: không có nhà th , ch ng có linh m c, không c h c giáo lý bài b n, hàng ch c n m “ch y lo n”, c ngày “bán l ng cho tr i bán m t cho t”.

3. Nhà c Chúa Tr i

T ch c nhà c Chúa Tr i t i các nhà cha x b n v ng su t 300 n m tr i, k t n m 1630 n kho ng 1945. B n v ng nh th ph n nhi u do ã m nh d n hòa nh p sâu xa vào v n hóa gia đình Vi t Nam.

Qu th t, các cha x , cha phó ph ng Tây th ng n riêng, nhà riêng, cha m , thân nhân có th chung v i các ngài. Còn t i Vi t Nam, trong nhi u giáo ph n, cha x (cha s), cha phó cùng m t nhà, n chung v i nhau; c bi t còn có các th y gi ng, k gi ng, các chú, các c u, và m t s ông bố. Nhà x l n thì có t i vài ch c ng i, nhà x nh c ng t i 5, 10 ng i.

Nói chung, ó là nhà c Chúa Tr i: cha x , cha phó, gi ng nh ông b , các th y gi ng gi ng nh bà m , các chú các c u gi ng nh con cái, các ông bố là nh ng ng i giúp v i c trong nhà x cùng n trong nhà x và c ng s ng c thân nh ai (k thì gác c ng, ng i làm b p, làm v n, làm ru ng...). Rõ ràng, nhà x mang hình nh m t gia đình g m cha m con cái. Có th nói c nét làm n i b t cái hình nh gia đình ây là m y chú m y c u nh có khi t i 20 em. V ng nh ng chú c u ó thì hình nh gia đình c ng b lu m , thi u k “n i dôi tông ng”.

Nhà x hao hao nh m t C ng oàn nam tu s , kín c ng cao t ng, vì trên nguyên t c, m i c a c i chung, cha x là b trên, ch u m i trách nhi m. Tr c khi ngh êm, m i ng i trong nhà x còn c kinh t i chung, dù tr c ó ã c kinh chung v i bà con giáo h u t i nhà th . Vì là nhà c Chúa Tr i, nên àn bà con gái, k c “bà C ” cha x , không khi nào c ngh êm trong nhà x , mà ph i t m qua êm trong nhà giáo h u hay nhà M .

4. Linh tông

T i nhi u giáo ph n Vi t Nam tr c ây, và ngày nay c ng còn m t s n i, các linh m c tri u nh n b o tr c bi t n g i tu trì, cách riêng i v i ch ng sinh và th y gi ng, nói nô m na là nuôi “các con”, h ng d n và nâng ch ng nh ng v m t thiêng liêng, tinh th n, mà c v v t ch t n a, sau này h làm linh m c hay th y gi ng. Các cha x , cha phó c ng nâng các cô M (danh t cao quý dùng g i các n tu m i n B c t u th k XX tr lên th k XVII), c ng coi nh là “con” c a các v t ng t nh “ám con trai” trên ây. th là “gia ình Linh tông” này c con trai con gái, ít ra c ng hai ba “m ng”, có ông cha B (cha quan th y) “m n” h n, “mát tay” h n, c t i 12 ng i con lo i này c ng “ C ” nh cha B , t c là làm linh m c, ch a k nh ng “con” làm th y gi ng, cô M hay ngày nay g i chung là các n tu.

Rõ là oàn con trên s “n i dôi” tông ng tinh th n này trong s v linh m c, th y gi ng, n tu. H nh phúc, rôm r cho cha B nào “con àn cháu ng”, nh t là có c nh ng ng i con “làm l n” hay có “vai v ” trong giáo ph n do nhân c, khôn ngoan, thông thái...

Các cha B th ng b t au vun tr ng b ng cách nh n ám con trai mu n “ i nhà Th y” t c là b t u “thoát ly” gia ình n trong nhà x v i cha B có th t lúc chín m i tu i, g i là các c u (danh t ch con trai trong các gia ình quý phái). Th i gian này, các c u c t p thành d n d n cho quen v i n p s ng tu trì th i ó, c h c s sài kinh sách, ch ngh a b ng Hán, Nôm và c Qu c ng m i do các Th y gi ng, K gi ng cùng s ng trong nhà x h ng d n. Cha B c quy n s d ng tài s n trong nhà x c p d ng cho các c u t i khi các c u khôn l n, “thành t” trong i s ng tu trì. Sau m y n m s ng trong nhà x , c u nào thích h p v i i tu, h c hành t m , thì c gia nh p tu n t , t tr ng T p c ng g i là tr ng Th (ti n trình h i gi ng nh T p vi n các Dòng tu), r i ti u ch ng vi n, i ch ng vi n (quen g i là tr ng Lý oán) cho n khi th phong linh m c. Ai không i u ki n ti n t i s v linh m c, có th tr thành k gi ng, th y gi ng c phát th (b nhi m) i ph c v trong các x o (giáo x).

Trong k ngh hê, các ch ng sinh trên ây không v s ng v i cha m , nh ng su t ba tháng hê, u trong nhà x v i cha B . Riêng các cô M , ch t i th m cha B ch ng m t hai l n m i n m, chuy n trò th m h i v n t t, ch ng bao gi c l i dùng c m v i cha B , nói chi n vi c ngh êm trong nhà x là i u t i k .

T i m t s giáo ph n phía B c, khi m t c u b t u vào tr ng Th , cha B i tên c u, l y m u t u tên m i c a c u gi ng v i m u t u tên cha B ; ví d : tên cha B là Tr n Ng c H ng, thì các con có th mang tên v i m u t u là H, nh Hân, H o, Hinh, Hu n... ây là m t trong nh ng d u ch ng i y thu c “gia ình” linh tông cha Tr n

Ng c H ng. Các con c a m t cha B nào ó ng nhiên là anh em v i nhau, ng i con u tiên tr thành con C , Bác C . Vai anh, thì c x ng hô b ng m t danh ch c m mi u là Quan Bác, vai em g i là Quan Chú. N u cha B qua i, thì ng i anh C ph i có trách nhi m thay cha B s n sóc, c p d ng cho các em, khi các em còn ang trong th i k hu n luy n các ch ng vi n.

S ng t t, ch t gi ! Cha B còn s ng các con ph i t h p v t t cha B , ho c trong các ngày k ni m c a cha B c ng ph i th hi n lòng bi t n ngài. M i Linh tông g m nhi u th h còn s ng, có khi t i “t i ng ng” thì th h d i ph i chu toàn lòng hi u th o i v i th h trên, ví d : con i t t b , b con n t t ông, ông cháu kéo lên t t c ... Trong nghi l an táng, tang ch , con cháu c ng ph i tang nh bên Huy t t c, dù có v n gi n h n. Linh tông c ng làm gia ph có k m chi Huy t t c âu!

Tiu nhiên, ch có các linh m c m i c nh n nuôi các con; các th y gi ng, cô m không c phép nh các linh m c; do ó h ch có th là con là cháu, không h c nh n ai làm con trong h th ng linh tông.

N m m i n m tr c ây, và ngày nay, nhi u n i h th ng linh tông này r t ph bi n; có i u xã hi ang thay i, nên linh tông hi n th i không ch t ch , m à nh x a.

H th ng linh tông qu là m t hòa nh p c a Giáo h i Vi t Nam vào v n hóa gia ình Vi t Nam, vì Giáo h i ch ng nh ng cao v n hóa gia ình Vi t Nam, mà còn m c l y c c u v n hóa gia ình Vi t Nam qua t ch c nhà c Chúa Tr i c ng nh linh tông. giáo ph n nào t i Vi t Nam tr c ây có hai t ch c trên, thì con s linh m c, tu s ông h n, vì ó làm môi tr ng thích h p cho vi c nâng n g i tu trì, và sinh ho t tôn giáo c ng linh ng, s m u t h n. Tính gia t c ã n sâu vào n p s ng v n hóa gia ình Vi t Nam, m t ng i i tu, r i xa gia ình huy t t c, thì c tháp nh p ngay vào “gia ình” linh tông: tuy xa cha m anh em ru t th t, nh ng l i c g n g i ngay v i “cha m anh em” trong linh tông ngay t lúc kh n gó i n nhà Th y, t c là vào s ng trong nhà x v i cha x , các th y và các c u.

Thi t ng h , b n s vi c v n t t trên ây là m y nét son c a Giáo h i trong vi c hòa nh p vào v n hóa gia ình Vi t Nam. c bi t v nhà c Chúa Tr i và linh tông, nói c ch ng: ó là m t Giáo h i r t Vi t Nam, m t Giáo h i ã mang l y x ng th t Vi t Nam, mà v n là thành ph n s ng ng c a Giáo h i Công giáo toàn c u.

Chú thích

- (1) Archivum Romanum Societatis Iesu, Jap-Sin 81, t 257 m t tr c - Quang Chính, L ch s ch Qu c ng , Sài Gòn 1972, tr.145
- (2) Alexandre de Rhodes, Divers voyages et missions, Ph n 1 tr.77
- (3) A.Launay, Histoire de la mission de Cochichine t.1 Paris, 1925 tr.601-602

Tác gi Quang Chính, Lm

(Ngu n : <http://www.dunglac.org/index.php?m=home&v=detail&ia=1078>)

V M c L c

**K NI M 350 N M H I TH A SAI BA LÊ (1658-2008):
H I TH O “D U N C TIN”**

C A U BAN V N HOÁ – H I NG GIÁM M C VI T NAM

TP.HCM (6.12.2008). Ngày 6-12-2008, t i H i tr ãng Trung Tâm V n Hoá Công Giáo Vi t Nam - 6 Tôn c Th ng Q.1 TP.HCM, U ban V n hoá (UBVH) tr c thu c H i ãng Giám m c Vi t Nam ã t ch c H i th o “D u n c Tin” k ni m 350 n m thành l p H i Th a sai Ba Lê – MEP (Missions étrangères de Paris).

Cu c h i th o c t đ i s ch to c a c cha Giuse V Duy Th ng, ch t ch UBVH, và h n 500 h i th o viên, trong ó có s tham d c a c H ng y GB Ph m Minh M n (TGP TP.HCM), c cha Micael Hoàng c Oanh (GP Kon Tum), c cha Cosma Hoàng V n t (GP B c Ninh).

Sau bài phát bi u khai m c c a c H ng y GB Ph m Minh M n, cu c H i th o ã di n ra v i b n tham lu n, trình bày các khía c nh l ch s và nh ng óng góp l n lao c a H i Th a sai Ba Lê – MEP trong vi c xây d ãng toà nhà Giáo h i Vi t Nam su t quá trình h n 300 n m t i n n tr ãng thành.

Bài tham lu n “ ãng h ãng và ph ãng pháp truy n giáo y sáng t o c a các Th a sai Ba Lê Kon Tum” do c cha Micael Hoàng c Oanh và các linh m c Tôma Nguy n V n Th ãng, Giuse Tr n S Tín, Antôn Lê Ng c Thanh, Giuse Võ V n D ãng so n th o và trình bày, c s minh ho b ãng các i u mùa c a giáo dân ãng i dân t c giáo ph n Kon Tum, ã thu hút s chú ý c bi t c a các h i th o viên, c bi t g i nhi u c m kích cho c H ng y GB Ph m Minh M n.

B n tham lu n ã nêu b t nh ãng bài h c sâu s c t kinh nghi m truy n giáo c a các v th a sai MEP. Bài h c v “con ãng i th a sai” và “công vi c c a th a sai”.

Linh m c Phanxicô Xaviê ào Trung Hi u OP trình bày l ch s thành l p và phát tri n, c bi t nói v nh ãng d u n c a H i Th a sai Ba Lê – MEP t i Vi t Nam v các l nh v c: các công trình xây d ãng thánh ãng, c s bác ái, nh ãng óng góp v n hoá và khoa h c, sáng l p các c ãng oàn tu trì; nh t là nh ãng d u n trên l nh v c tinh th n: v ãng vàng v ni m tín, kiên ãnh trong ãng l i m c v , ào t o giáo s a ph ãng, t m lòng i v i ãng i nghèo, tình yêu và s g n bó v i t n c và con ãng i Vi t Nam.

Linh m c thuy t trình viên ã không nén c xúc ãng khi thu t v t m g ãng th a sai c a c cha Paul Seitz – Kim (nguyên giám m c Kon Tum). Bài tham lu n c a cha Phanxicô Xaviê ào Trung Hi u ã nêu m t s ki n ãng v i H i ãng Giám m c Vi t Nam, các giáo ph n và giáo x : “quan tâm b o trì các di tích, tài li u c ; xin Giáo H i xác ãnh nh ãng m u g ãng thánh thi n c a các t i n ãnh, c bi t các ãng áng kính ã

t ng c t i n hành án phong chân ph c; quan tâm giúp b n o hi u bi t và vi t ti p nh ng trang s yêu th ng c a Giáo h i Vi t Nam”.

Bài tham lu n c a c cha Cosma Hoàng V n t (GP B c Ninh) h ng vào tài “Nh ng óng góp c a H i Th a sai Ba Lê vào vi c nghiên c u ngôn ng Vi t Nam”.

c cha Cosma trình bày c n k nh ng óng góp c a các v th a sai ã “c ng hi n hàng tr m công trình nghiên c u a d ng cho ngành Vi t ng h c”: 27 t i n các lo i; sách d y ti ng Latinh, Vi t, Pháp; nhi u chuyên kh o v ngôn ng ; nghiên c u v ngôn ng c a m t s s c t c thi u s .

Linh m c Phêrô Nguy n V n Võ (giáo s i ch ng vi n Thánh Giuse) trình bày tham lu n cu i cùng c a H i th o: “MEP hôm nay”.

Các h i th o viên ã c linh m c Phêrô cung c p nh ng thông tin ng th i v H i Th a sai Ba Lê, trong ó ngài nh n m nh n s chuy n bi n v ho t ng truy n giáo c ng nh nêu b t nh ng giúp quý báu hi n nay c a H i dành cho Giáo h i Vi t Nam.

Cu c H i th o còn c hân h nh g p g m t linh m c h i viên g c Vi t ang ho t ng th a sai Hong Kong, linh m c Phêrô Lê V n Th ng. Cha Th ng trình bày ng n g n v nh ng yêu c u “truy n th ng” c H i ti p t c duy trì i v i các linh m c th a sai. Ngài c ng cho bi t nh ng “thách ” ang t ra cho nh ng hoạt ng th a sai trong th gi i hi n i t i m t s n c châu Á.

Trong ph n phát bi u k t thúc cu c H i th o, c cha Giuse V Duy Th ng, ch t ch UBVBH, v a nói lên tâm tình tri ân i v i các v th a sai ã có bi t bao óng góp trong vi c xây d ng toà nhà Giáo h i Vi t Nam trong h n 300 n m, v a nh n m nh n nh ng “t m lòng” ang làm cho hình nh c a các v th a sai Ba Lê ti p t c hi n di n trong cu c s ng hôm nay: t m lòng nh n, t m lòng hi p thông, t m lòng tí p b c.

Cu c H i th o “D u n c Tin” k ni m 350 n m thành l p H i Th a sai Ba Lê v a khép l i, li n ngay sau ó ã m ra m t s ki n m i – Cu c tri n l m m thu t tôn giáo, c ng do U ban V n hoá (UBVBH) tr c thu c H i ng Giám m c Vi t Nam t ch c, s kéo dài trong tu n l ti p theo cu c H i th o “D u n c Tin” r t thành công và y y ngh a.

(Ngu n:<http://v3.hdgmvietnam.org/Default.aspx?tabid=61&ctl=ViewNewsDetail&mid=382&NewsPK=1309>)

V M c L c

Y BAN GIÁO DÂN H NG N N M THÁNH 2010

Sài gòn - Ngày 9-1-2009, t i giáo x Thánh T ng Vi t B ng (P.15, Q.10), ã di n ra phiên h p c a y ban Giáo dân tr c thu c H i ng Giám m c Vi t Nam.

Cu c h p do c cha Giuse Tr n Xuân Ti u ch trì v i s tham d c a Cha T ng Th ký Giuse T Huy Hoàng và g n 30 linh m c, tu s , giáo dân, c bi t có s tham gia c a cha

GB Võ Văn Ánh, Giám đốc trách giáo dân của Hội đồng Giám mục TGP TP HCM.

Mùa, cha Chết trình bày những nhiệm vụ chủ yếu của Ủy ban Giáo dân. Cha nói: “Đối tượng chính chúng ta không thể và không được bỏ qua, đó là người giáo dân trong Giáo Hội. Chúng ta sẽ hướng vào những chủ đề sau: Quan tâm đến sứ mạng tâm linh của người giáo dân, lý tưởng làm nên một dân tộc; biểu dương lòng khao khát loan báo Tin Mừng đến người giáo dân, phát huy sự tham gia của họ vào sứ mạng của Giáo Hội các cấp giáo xứ, giáo hạt, giáo phận, quốc gia; luôn tìm cách giúp người giáo dân sống Phúc âm giữa lòng dân tộc, nên thánh giữa đời sống thế gian của mình”.

Cha cũng nhắc trong thời gian tới, các công tác viên hợp tác với Ủy ban kiện toàn các văn bản và quy chế Hội đồng Mục vụ giáo xứ và hội đoàn; cũng như mở các lớp huấn luyện, đào tạo nhân sự ...

Với kỷ niệm 50 năm thành lập Hội Đồng Giám Mục Việt Nam, cha cho biết Ủy ban năm thánh 2010 đã xây dựng kế hoạch thực hiện công trình nghiên cứu về các lãnh vực mục vụ và hình ảnh của Giáo Hội và tài liệu cho Ủy ban. Do đó, Ủy ban Giáo dân sẽ nhận nhiệm vụ viết về “Vai trò của người giáo dân trong Giáo Hội”.

Tiếp theo, cha Giuse Trần Huy Hoàng, Tổng thư ký Ủy ban Giáo dân, cũng nhắc là linh mục chính xứ giáo xứ Thánh Tổng Giám Mục, giám đốc sứ vụ của tình hình sinh hoạt của Ủy ban Giáo dân, trình bày về những nhiệm vụ của Ban thư ký, giám đốc và thành viên Ủy ban: chị Anna Trần Thị Thu Hằng. Cha Tổng thư ký cũng trình bày những hoạt động của Ủy ban liên quan đến các vấn đề, số liệu của các văn bản, biên soạn các tài liệu, mẫu phụ lục. Cũng nhắc cha cũng đã giám đốc Ủy ban Quy chế Hội đồng Mục vụ Giáo xứ (H. MVGX). Vì số liệu của Quy chế nhằm góp phần hình ảnh và hỗ trợ các sinh hoạt mục vụ cho giáo dân.

Cuối cùng đã dành phần lớn thời gian cho việc thảo luận về công trình “Vai trò của người giáo dân trong Giáo Hội”.

Các tham dự viên đã chia thành ba thảo luận các phần trong công trình: (1) Nhìn lại vai trò người giáo dân trong 50 năm qua (2) Nhận định về vai trò của người giáo dân Việt Nam (3) Xu hướng cho tương lai.

Tiếp theo thảo luận chung, linh mục Gioan Baotixita Võ Văn Ánh, Giám đốc trách giáo dân TGP TP HCM, phát biểu: “Tôi hy vọng các bạn trẻ sẽ xây dựng Việt Nam. Cùng với Hội thánh, tôi luôn suy tư về công việc truyền giáo, phải làm sao để làm công tác truyền giáo? Tôi nghĩ rằng: các bạn trẻ trong giáo xứ là những nhân tố giúp chúng ta có thể chu toàn nhiệm vụ của mình, do đó luôn chú ý nâng cao và biểu dương cho họ”. Cha cũng cho biết sự thất vọng của Giáo dân về vấn đề truyền giáo. Hiện

Tổng giáo phận TP HCM có 17 đoàn thể và 4 giới: giáo chức công giáo, giới trẻ công giáo, giới nữ công giáo, giới nghề nghiệp công giáo.

Kết thúc buổi làm việc, đức cha Chết phát biểu: “ Đây là cuộc họp lần đầu tiên của Ủy ban Giáo dân và chúng ta có thể đánh giá thành công tốt đẹp. Tôi cảm ơn các giáo dân đã đến. Rất mong các anh chị em giáo dân có thêm nhiều đóng góp cho Ủy ban nói riêng và cho Giáo hội Việt Nam nói chung”.

ng Nhân

(Nguồn: <http://www.vietcatholic.org/News/Clients/ReadArticle.aspx?ID=63395>)

V M c L c

ÔI I U V C TIN VÀ V N HÓA, bài 5: M T B N D CH KINH THÁNH CHÍNH TH C

Hàng tuần kỷ niệm 2010, chúng con xin nêu lên nhu cầu bức thiết của M t b n d ch Kinh Thánh chính th c cho Dân Chúa tại Việt Nam. Xin kính mời anh chị em khó khăn cùng tham gia nhóm làm việc thiện nguyện ích lợi nhằm hỗ trợ M t b n d ch Kinh Thánh chính th c, mặt hàng khó khăn và mỹ phẩm.

1. CHIA S NH NG I U KHÓ X C A M T NHÓM LÀM VIỆC.

Triển khai khóa 2008-2009, giáo phận Qui Nhơn chấp dụng CTGLPT theo tu i, lý phiên bản mới của BGL-NT cập nhật thành một phiên bản phù hợp hơn với hoàn cảnh thị trường giáo phận Qui Nhơn.

Sau những sách cho 8 lớp (4-11 tuổi) đã cập nhật và đưa vào áp dụng, chúng con bắt tay vào sách các lớp Kinh Thánh và Vào i (12-17 tuổi). Trong các lớp Kinh Thánh học sinh cần học đ n c và tìm hiểu bản văn Kinh Thánh. Theo ý kiến các cha x , nên dùng bản dịch các em sẽ nghe trong ph ng v thánh l – bản dịch sin nay mai ! Tôi nghĩ nên thiết kế sách Kinh Thánh theo bản dịch y, cần có sách bài c thánh l theo bản dịch m i. Chúng con đã liên hệ với c Cha Chết chủ Ban Ph ng T và c Ngài cho phép xúc tiến thiết kế bản dùng tạm cho học sinh giáo lý với ghi chú “bản văn đang thử nghiệm”. Trong lúc chờ đợi in ấn các files bản dịch Kinh Thánh, chúng con vẫn tiến hành công việc.

Với việc viết tên riêng cách nào, theo gợi ý của các B Trên thì nên dùng tên viết theo chuẩn của Ủy ban Ph ng T , viết tắt theo đúng gốc Latinh. Tôi nghĩ theo cái nhìn của ngành giáo lý cho các em nhỏ, chúng con không thể áp dụng ỉu y cách máy móc và đã in một chuẩn l a th c t :

- Về việc học sinh các lớp C Non, S C p, C n B n, t c là t 4 n 11 tuổi, cần phiên âm gốc n i theo bản dịch CGKPV, khi khó khăn cho các em và cho các giáo lý viên. Trong những sách đã in cho các lớp này, chúng con ưu tiên như thế.

- Về việc các học sinh cụ thể phải trả lời, chúng con thấy chuẩn của Ủy ban Ph ng T sát với thực tế của học sinh hiện. Chúng con sẽ đề nghị p ch đ n “Phiên dịch các tên riêng

dùng trong Phụng vụ theo nguyên ngữ Latinh” của Ủy Ban Phụng Tự, trong đó có liệt kê các phiên âm do Ủy Ban này đề nghị.

Trong tình thế làm việc theo quan niệm cộng đồng, chúng con tìm cho bản ngữ tốt nhất để làm việc của Ủy Ban UBPT. Không dễ lắm! Chúng con thấy, nếu ai khác muốn tham khảo thì tìm đâu ra bản liệt kê này? Ngoài Ban Giáo Lý Qui Nhơn ra, có nhóm nào khác muốn tham khảo của Ủy Ban UBPT tham khảo không? Nếu có, đừng quên quá bận rộn của mọi người... Ngay cả trong các Ủy Ban của Hội đồng Giám mục Việt Nam cũng vậy, ai tham khảo bản liệt kê này. Việc tham khảo như thế hoàn toàn ngược lại và thiếu tính khoa học.

Khi làm việc với bản liệt kê, chúng con thấy rõ những qui định trong bản liệt kê rất nghiêm túc, nhưng khi có Bản dịch Kinh Thánh chính thức, một số sáng kiến các tác giả có đóng góp khác nhau ví dụ trong bản liệt kê. Chẳng hạn như dùng chữ trong bản dịch của cha Thuần và bản dịch CGKPV, nhưng khi phiên âm quen, bây giờ lại thành Môisen. Dacaria, Dakêu, Nadarét vì tên của ông, họ sinh ra thành Dacaria, Dakêu, Na-arét... chứ không phải bản dịch chính thức của Ủy Ban nguyên ngữ Latinh mà họ sinh ra thành Dacaria, Dakêu, Na-arét... Chẳng hạn như Lazarô, Zakêu, Nazarét... Có thể không tìm thấy trong bản liệt kê, ví dụ: Giacôbê con Alphê. Theo qui định trang 6, khi âm “Ch” hay “C” trong Latinh là “k” thì phiên âm trong Việt ngữ là “k”, thì như ông su-i Cedron lại phiên âm là “Cêdrôn”... Trong bản liệt kê này, những chuyển biến như thế còn nhiều lắm... Chúng con chỉ làm việc trên những trích dẫn dùng cho các lễ nghi giáo lý Kinh Thánh, đã phát hiện một số chỗ...

- Theo nguyên tắc phiên âm, riêng ký hiệu các sách Kinh Thánh có thể có những thay đổi. Nhưng có nên chăng, khi hàng trăm ngàn quyển Kinh Thánh bản dịch CGKPV đã trở lại khắp nơi thì những ký hiệu của bản này? Chắc chắn, hiện tại chúng ta có quy định nào rõ ràng của Hội đồng Giám mục Việt Nam, chúng con sẽ đóng góp những ý kiến của bản dịch CGKPV. Dù sao, chúng con nghĩ rằng tôn trọng nguyên ngữ là điều cần thiết, không nên gây xáo trộn, vì lẽ, chúng con tôn trọng những nguyên ngữ đã có.

Một vài minh họa cho thấy nếu không thể hiện một bản Kinh Thánh chính thức, khi làm việc chung, tất cả cây trái còn trầu như thế sẽ vô tình làm cho mọi sự càng thêm rối beng...

2. NHỮNG ÍCH LỢI CỦA VIỆC BAN TỰ DỊCH KINH THÁNH CHÍNH THỨC

A. THUẬN LỢI CHO VIỆC CHỌN LỰA CHỮ VÀ NGHIÊN CỨU KINH THÁNH

Những linh kiện của máy tính dù khác nhau về nguyên lý nhưng đều có chung một quy tắc (chẳng hạn các cổng USB chẳng hạn). Các bản dịch Kinh Thánh tiếng Việt hiện hành, do sáng kiến của cá nhân hoặc nhóm riêng, không có sự thống nhất. Bao lâu một bản dịch chưa mang tính chính thức của Hội đồng Giám mục Việt Nam, dù hay như thế nào, vẫn không thể trở thành chuẩn mực cho các bản dịch khác. Chỉ khi nào có một bản dịch chính thức của Hội đồng Giám mục Việt Nam cho toàn bộ Kinh Thánh, những cách dùng trong bản này, tên gọi và ký hiệu các sách theo cách phiên âm các tên riêng, mới trở thành chuẩn mực cho các bản dịch khác. Riêng những bản dịch cũ khi tái bản có thể sẽ dần

đ n c hi u ính l i theo cùng m t quy c v i b n d ch c a H GMVN. V i s hi u ính nh th , các b n d ch khác nhau s i t i ch hòa vào m t nh p chung t i n d ng cho Dân Chúa, ng m i b n d ch v n gi c toàn v n giá tr c a nó. Nh ng b n d ch không theo các quy c chung s b dân chúng đ ng.

B. THU N L I CHO VI C PHIÊN D CH CÁC TÀI LI U CHÍNH TH C

M t b n d ch chính th c c a toàn b Kinh Thánh s t o thu n l i r t nhi u cho vi c phiên d ch các tài li u.

Có c b n d ch chính th c cho b Kinh Thánh r i, nhi u công vi c s tr nên r t nhanh. Ch ng h n nh quy n Các Gi Kinh Ph ng V hi n dùng ã ph i m t r t nhi u n m m i có c b n d ch hoàn ch nh, là vì khi làm, nhóm phiên d ch ch a có s n b n d ch Kinh Thánh tr n b . N u công vi c y kh i s khi ã có tr n b n v n Kinh Thánh, v i máy vi tính, ch trong vòng m t tháng, m t th ký thông minh có th th c hi n c h n 2 ph n 3 công vi c, ch còn l i các thánh thi, x ng áp, l i c u và l i nguy n.

C. T O M T N NT NG CHO S HI P NH T DÂN CHÚA VI T NAM

C ng có nh ng n c không c n m t b n d ch Thánh Kinh chính th c. Th nh ng t i Vi t Nam h t s c c n, m i ng i Công Giáo Vi t Nam s vi t thánh danh Chúa chúng ta theo cùng m t cách. Gi ây, ng i Công Giáo còn vi t r t h n n: Giêsu, Giê-su, Yêsu, Jésus, Jesus, cho nên không th trách các nhà xu t b n i vi t b ng nh ng cách khác: Giê-xu, Giêxu... Vi t thánh danh Chúa cách th ng nh t là đ u hi u gi n d cho th y chúng ta có cùng m t c tin chân th t và trong sáng...

3. M T H NG KH THI

Cho n lúc này ch a th y b ph n nghiên hu n c a i H i Dân Chúa t v n âu là nh ng cái đ c a 50 n m qua rút kinh nghi m cho 25 n m t i. Thi t t ng m t trong nh ng cái đ th y rõ chính là s thi u v ng m t b n d ch Kinh Thánh chính th c ã khi n cho Dân Chúa Vi t Nam có nguy c b phân hóa.

M t giám m c ã có l n chia s v i chúng con r ng ngay h i còn là cha s , ngài ã th a v i các giám m c r ng c n có m t b n d ch Kinh Thánh chính th c. Th r i ngài ã làm giám m c, h n ba m i n m, và nay ã v h u, nh ng b n d ch chính th c ngài c m ngày x a v n còn mù m t. ã có lúc i ng giám m c h u h t ã già y u và ph i i u v i nh ng khó kh n th i cu c quá l n, s quên sót y có th hi u c. Nay thì s các giám m c tr ngày càng ông thêm, có c nh ng v là chuyên viên có ti ng, nh ng i u ki n làm vi c c ng ã thu n l i h n,...

L nào s c b t t Th ng H i ng v L i Chúa không giúp H i Thánh Việt Nam i t i quy t nh ph i có ngay m t b n d ch Kinh Thánh chính th c. Dù là m t b n d ch y khuy t i m c ng không sao, c n ph i b t u thì m i có th hoàn thi n đ n. B n d ch New American Bible mãi n nh ng n m g n ây v n còn phát hi n nh ng ch d ch sai.

Sai và s a là chuy n th ng. Thi t t ng hi n nay trong và ngoài n c không thi u nh ng ng i s n lòng giúp H GMVN th c hi n công vi c h t s c kh n c p này. Ch c n m t quy t nh chung c a các v h u trách là xong. Không quá khó có m t n b n th nghi m vào cu i n m k ni m 2010.

Th t v y, m y n m qua y Ban Ph ng T ã u t nhi u cho vi c hi u ính Sách Bài c Thánh L . Theo chúng con c bi t, ch còn m t s nh các Chúa Nh t th ng niên. K nh công vi c s p xong. Chúng con xin chúc công lao khó nh c c a c Cha Ch T ch và các thành viên nay ã t k t qu t t.

Cùng v i l i chúc m ng y, chúng con trình m t ý ki n nh là xin trì hoãn vi c phát hành l i m t th i gian, th c hi n cho xong luôn toàn b Kinh Thánh và s phát hành cùng m t lúc c b sách bài c và n b n Kinh Thánh Vi t ng chính th c c a H i Thánh Công Giáo.

Có th r ng trên nguyên t c, n b n Kinh Thánh chính th c không ph i là vi c c a y Ban Ph ng T mà là c a y Ban Kinh Thánh. Tuy nhiên thi t t ng ích l i chung c a Dân Chúa ang ch i s h p tác c a hai y Ban s m có c m t thành qu chung.

N u phát hành b sách bài c tr c r i m i xúc ti n làm n b n Kinh Thánh, s r ng khi xong b Kinh Thánh s th y chênh l ch khá l n gi a các trích o n ph ng v v i b n d ch Kinh Thánh chính th c và nh th s ph i t n bi t bao công s c và th i gian s a l i (1). y là gi thi t có ng i can m ng i mà s a l i ! Và y là ch a k s l ãng phí v ti n b c.

V i các sách bài c, chúng ta ã có c ph n chính c a B Kinh Thánh. Ch c n các th ký ánh máy giúp s p x p các trích o n ph ng v theo th t các ch ng m i sách là có c b n th o s kh i cho b n d ch Kinh Thánh toàn b .

Ti p n, s nh ích danh nh ng v s n lòng giúp vào vi c chung, c trong và ngoài U Ban Ph ng T , ch u trách nhi m v b n d ch c a t ng sách m t. M t v có th nh n m t vài sách và ng c l i c ng có th hai ba v cùng lo m t sách. Danh tính (nh ng) v ph trách m i sách s c ghi rõ trong n b n chính th c. Chi ti t này r t quan tr ng các v ph trách ý th c trách nhi m mình h n tr c Dân Chúa và tr c H GMVN. Nh ng n m qua, l m b n d ch mang danh ngh a chính th c nh ng l i ôm theo nh ng sai sót không áng. Ph i ch ng m t ph n c ng vì ó là công vi c chung, do m t t p th vô danh ch u trách nhi m ch không riêng ai th c s ch u trách nhi m c ?

(Nh ng) v ph trách m i sách s v n d ng các b n d ch hi n có l p y các kho ng tr ng (nh ng o n không c trích cho ph ng v) và r i ch m sóc trau chu t cho b n d ch tác ph m mình ph trách c chính xác và nh t quán - n u c n, các v s t tìm cho mình nh ng c v n v v n ch ng, v các t Hán Vi t... Có th nh các v ph trách các sách khác cùng m ng (cùng lo i v n) ki m tra chéo đ ti n t i s ng b v ngôn t cho m i m ng sách.

Bên trên và bên cạnh đó, có một nhóm ba người giúp cộng đồng chúng ta và bạn bè ở các vùng khác nhau làm xong và gửi đi. Nhóm ba người này sẽ giúp phát hiện những điểm cần chú ý. Các thành viên tính toán có thể giúp đưa vào việc này.

Như thế, nếu tập trung làm việc, tất cả sẽ hoàn thành được toàn bộ Kinh Thánh không còn xa. Cuối năm 2010 chúng ta có thể xong. Chúng ta sẽ dùng bộ sách bài học có gần 50 năm rồi, nay trì hoãn việc phát hành bộ sách bài học mới vài năm thì chúng ta có gì quá đáng.

4. M Y I M C T H

Để tránh xáo trộn cho những người giáo dân, chúng con xin thống nhất quy định như sau:

* Các tên riêng phần Cựu Ước, xin lấy dạng latin ablatif như H GMVN đã quy định. Việc phiên âm theo gốc Hípri quá phức tạp, gây phiền hà cho dân chúng và các sinh viên khi dùng các bản ngoại ngữ. Việc này phức tạp ngay trong bản “Kinh Thánh Trọn Bộ Cựu Ước Và Tân Ước” của Nhóm phiên dịch CGKPV cũng có những lỗi (2).

* Các tên riêng phần Tân Ước, xin lấy theo bản dịch CGKPV, trừ những từ nói trên, bằng chữ in nghiêng, vì tiện lợi. Hãy tuân theo quy định của H GMVN: dạng latin ablatif.

* Tên và ký hiệu các sách Tân Ước, xin lấy theo bản dịch CGKPV, kể cả những từ như Do Thái (Các ngôn ngữ khác sẽ dùng như bản dịch Nguyễn Thuần: Những từ như Hípri).

Chúng con chỉ lo làm công việc mà chúng ta là mục vụ dục giáo lý. Chúng con không có chuyên môn gì về Kinh Thánh, xin các ông ngoài những tranh luận về lãnh vực chuyên môn này và chỉ bàn về trên quan điểm tìm lợi ích cho các linh hồn.

Qui Nhơn, Giao thừa Xuân Kỷ Sửu 2009

Linh mục Trưởng Tập Thể Võ Tá Khánh

V M c L c

Cùng bạn đọc B N TIN D NG L C

Sau một năm hình thức và phương pháp, Bản Tin Dạng L c xin gửi bạn bè một lời tâm tình, trân trọng cảm ơn bạn bè đã tận tâm và vòng tay vì sự tiến bộ và vì trái tim tin yêu hy vọng; rồi nhìn lại vì bạn bè chúng ta và chúng ta mà chúng ta đã làm được; và sau là nói chuyện quảng cáo chung và cuối cùng là bày tỏ một cảm ơn bạn bè xây dựng và cộng tác một cách trung thực.

1. **ng h ng chung c a B N TIN D NG L C**

Trong s ra m t ngày 01 tháng 01 n m 2008, B n Tin D ng L c ã g i n b n c nh ng l i sau : « D ng L c là m t m ng l i V N HOÁ CÔNG GIÁO, góp m t xây d ng V N HOÁ VI T NAM t 2005”. Đ c s c ng tác c a nhi u v n h u và s ti p ón n ng h u và s khuy n khích nhi t tình c a nhi u c gi , M ng l i D ng L c mu n áp l i s ti p ón và s khích l y b ng cách cho n hành đ i d ng báo i n t B N TIN D NG L C.

M c ích c a B N TIN D NG L C là t o ra m t m nh t nhi u ng i có th góp m t cùng xây gia trang V n Hoá Công Giáo Vi t Nam. Ng i vi t thì cung c p nh ng lu n c v ng ch c d a trên Tin M ng Đ c Kytô, truy n th ng v n hoá Vi t Nam và ánh sáng khách quan khoa h c. Ng i c thì ti p thu, ph bi n (1) và ph n ng v nh ng bài ã c ng t i và a ra nh ng nghi h u c i ti n liên t c.

Trong ng h ng y, n i dung ch y u c a B N TIN D NG L C s xoay quanh ch chính là V N HOÁ và Đ C TIN. Qua ch này, B n Tin D ng L c, nguy t san i n t , s g ng n v i c gi vi t nam, càng nhi u càng hay cùng nhau chia s nh ng ki n th c, trao i nh ng ng x h u t o ra m t h ng i chung trên con ng v n hoá dân t c và v n hoá kytô. B N TIN D NG L C s c p th ng xuyên n V n hoá Công Giáo qua sáu chuyên m c th ng xuyên sau ây :

1. **Cùng xem** v n hoá th gi i ngày nay
2. **Cùng nghe** l i d y c a Giáo H i
3. **Cùng làm** b n ph n v n hóa kitô h u
4. **Cùng c** v n h c công giáo vi t nam
5. **Cùng tìm** nh ng nghiên c u v n hoá công giáo vi t nam và
6. **Cùng s ng** cu c s ng c tin c a ng i vi t nam ».

2. **Nh ng ch B N TIN D NG L C ã th c hi n trong n m 2008.**

Trong n m 2008, qua 8 l n xu t hi n, 10 s B n Tin D ng L c ã c ph bi n, mà b n c có th tìm c li trên m ng l i D ng L c qua a ch này <http://www.dunglac.org/index.php?m=home&v=subject&is=26>.

Nh ng ch sau ây ã c th c hi n :

1. S 1_010108 : S ra m t, l i chào V n hóa c tin
2. S 2_010208 : S c bi t v NGÀY H P M T Đ NG XANH TH , M ng l i D ng L c t i Phan Thi t, ngày 20.01.2008
3. S 3_010308 : Giáo d c công giáo vi t nam
4. S 4_010408 : S c bi t v Đêm th « KINH TRONG S NG » t i Thành Ph H Chí Minh, ngày 28.03.2008
5. S 5_010508 : Truy n thông
6. S 6_010608 : Ki n trúc Công giáo

7. S 7 & 8_011108 : S ố bi ết v ết Bu ổi H ội Th ờ “Chuy ến t ừ Tin M ạng Qua V ết Hóa và V ết H ọc Ngh ề Thu ết” t ại Boston College vào tháng 10 n ăm 2008
8. S 9 & 10_011208 : N ăm Thánh cùng ới H ội Dân Chúa Vi ết Nam 2010

3. Nh ững ch ỉ B ẢN TIN D ẪNG L ẠC đ ể nh ững c ộng đ ồng trong n ăm 2009

Cho n ăm 2009, B ản Tin D Ẫng L ạc mu ốn hòa nh ập v ới Giáo H ội Vi ết Nam và ới theo h ướng ới mà H ội ồng Giám M ục Vi ết Nam ã v ạch ra ết chu ẩn b ản N ăm Thánh 2010 là « nhìn l ại qu ỹng ểng l ịch s ố g ần 500 n ăm truy ền giáo qua 3 th ời k ỳ l ịch s ố c ủa Giáo H ội Vi ết Nam : 126 n ăm B ồ H ộ (1533-1659), 300 n ăm Tông Tòa (1659-1960), và 50 n ăm Chánh Tòa (1960-2010) ».

Nhìn l ại nh ững v ị c ố quan tr ọng mà Giáo H ội ã th ực hi ện ể c ộng Vi ết nam trong hai th ời k ỳ B ồ H ộ và Tông Tòa, B ản Tin D Ẫng L ạc ã ph ục th ợ m ột đ ể án nh ững nh ững làm v ị c ố. Qua ững nh ững này, 10 ể tài s ố trình bày : b ản cho th ời k ỳ B ồ H ộ và sáu cho th ời k ỳ Tông Tòa.

1. S 11_010109 : Giáo H ội Vi ết Nam th ời B Ồ H Ộ 1533-1659.
2. S 12_010209 : Thành l ập các C ộng đ ồng Công giáo ầu tiên t ại Vi ết Nam TH ỜI B Ồ H Ộ 1533-1659
3. S 13_010309 : Công giáo h ội nh ập vào xã h ội vi ết nam
4. S 14_010409 : Công giáo khai sinh ch ết qu ểng và v ết h ọc công giáo vi ết nam
5. S 15_010509 : Giáo H ội Vi ết Nam th ời TÔNG TÒA 1659-1960
6. S 16_010609 : Thành l ập các giáo ph ần tông tòa
7. S 17_010909 : Thành l ập hàng giáo s ố và tu s ố vi ết nam
8. S 18_011009 : Làm ch ết cho ể tin v ị các thánh t ể ớ
9. S 19_011109 : óng góp và xây đ ểng v ết h ọc hóa vi ết nam
- 10.S 20_011209 : óng góp và xây đ ểng xã h ội vi ết nam

Cho n ăm 2010, B ản Tin D Ẫng L ạc s ố c ố bi ết ể c ộng nh ững tài liên quan ến Giáo H ội Vi ết Nam trong th ời k ỳ CHÍNH TÒA 1960-2010.

4. Mong mu ốn c ủa B ẢN TIN D ẪNG L ẠC ể b ản ể tích c ực và tr ể t ể p ểng tác

Cho 10 ch ể tài s ố trình bày trong n ăm 2009 v ết nêu trên ậy, nhi ều b ản ể c ố nh ững thông tin, nh ững tài li ệu và nh ững hình ểnh liên h ệ. B ản Tin D Ẫng L ạc ể mong ể các b ản ể này ch ể đ ể và giúp ể. Nh ững nh ững thông tin, tài li ệu, hình ểnh mà quý ban ể s ố g ửi cho, B ản Tin D Ẫng L ạc s ố tr ể thành th ể t ể h ể, c ể th ể h ể và phong phú h ể. Mong thay

Ngày 01 tháng 02 n ăm 2009

Tr ể n ể V ết C ểnh

Ghi chú :

(1). M ể i ểng ể ể u ể c ể th ể t ể do ph ể bi ể n t ể t ể c ểnh nh ững bài trong B ẢN TIN D ẪNG L ẠC, nh ững xin ể rõ xu ể t ể x ể.